

Bibliotheca Nova
3-2014

Bibliotekene

som arenaer

Bibliotekene

som arenaer

Skriftserien Bibliotheca Nova

Skriftserien Bibliotheca Nova er en av Nasjonalbibliotekets formidlingskanaler for bibliotekutvikling. Ambisjonen er å publisere artikler som inspirerer og gir faglig støtte til innovasjon i bibliotek.

Gjennom tildeling av utviklingsmidler fra Nasjonalbiblioteket synliggjøres ulike innsatsområder på bibliotekfeltet. Disse er politisk definerte satsingsområder og prioriterte i samråd med Nasjonalbibliotekets rådgivende utvalg. Ved tildelingene til prosjekter har Nasjonalbiblioteket forutsatt at erfaringene fra prosjektene og innsatsområdene lett skal kunne deles med andre via artikler i Bibliotheca Nova. Vi skal ikke bare lære av hverandre, men også av andre. Faglige artikler innenfor områder som er viktige og relevante for bibliotekutvikling vil inngå i skriftserien Bibliotheca Nova. Det kan være foredrag holdt på konferanser eller artikler innenfor aktuelle temaer på bestilling av fagfolk.

Vi tar sikte på at Bibliotheca Nova skal komme ut med 4–5 utgaver i året. Alle utgavene vil bli sendt til bibliotekene. Ekstra eksemplarer kan bestilles fra magasintjenesten@nb.no så langt opplaget rekker.

Prosjektoversikter:

<http://www.nb.no/Bibliotekutvikling/Utviklingsmidler/Prosjektoversikter>

Utgiver: Nasjonalbiblioteket

Nr. 3–2014

Redaktør: Gunhild H.Aalstad

Redaksjonskomité: Svein Arne Tinnesand, Arne Gundersen og Hilde Ljødal

ISSN 1894-1427

ISBN 978-82-7965-172-7 (trykt)

ISBN 978-82-7965-173-4 (digital)

Bilde forside: Nesodden bibliotek. Foto: Nasjonalbiblioteket

Design: Melkeveien Designkontor AS

Trykk: Rolf Ottesen as

Opplag: 1200

www.nb.no

Innhold

Forord	4	Kameleon. Prosjektet hvor kunnskap forvandler!	56
Roger Jøsevold		Vigdis Mørland	
Bibliotekrom i Troms	8	Rom for deltagelse	62
Marit Andersen Somby		Pål Ødemark	
Bibliotekerne i et paradigmeskift	22	Student der du bor	70
Mette Milling		Kristin Strand Iden	
Innbydende bibliotek	30	Når vertinnen er gått hjem	80
Cecilie Weinholdt		Hilde Ditmarsen, Leikny Wiersholm	
Litteraturhus Nord-Trøndelag	38	Egeland, Tove Sama	
Kari Hortman		Bibliotekbyggeboom	
Grue mikrobibliotek	46	i norske kommuner?	90
Trude Pellerud		Svein Arne Tinnesand	
Sommerbibliotek på hjul	50	Database over bibliotekbygg	
Linn Krågeland, Nina Eilertsen,		i Europa	98
NRK Sørlandet		Hilde Ljødal	
På terskelen til morgonhuset	52		
Elin Bekkebråten Sjølie			

FORORD

Nye fellesarenaer for offentlig samtale og debatt

Den nylig gjennomførte revisjonen av bibliotekloven fremhever bibliotekenes rolle som møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.

.....

Folkebibliotekenes formål og virksomhet.

§ 1. Målsetting

Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet.

Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.

Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet.

Bibliotekenes innhold og tjenester skal gjøres kjent.

Folkebibliotekene er ledd i et nasjonalt biblioteksystem.

...

Som et bidrag til gjennomføringen av endringene i bibliotekloven økte regjeringen i fjor potten for utviklingsmidler til bibliotekene med 12,1 millioner kroner. Disse midlene ble øremerket til satsinger og prosjekter som utvikler bibliotekenes rolle som «uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt».

Foto: Eivind Andersen

Selv om lovteksten er ny, er det likevel ikke nytt at folkebibliotekene fungerer som møteplass og arena. Det er heller ikke nytt som satsingsområde for NB. Både under satsingsområdene «Ny formidling» og «Leseløft» er det tildelt midler som har understreket bibliotekenes rolle som arena for kunnskap og kultur.

Dette heftet av Bibliotheca Nova oppsummerer noen av de prosjektene og tiltakene som har vært gjennomført på dette området før bibliotekloven ble endret.

Vi ønsker å dele kunnskapen som kommer ut av disse prosjektene og inspirere til videre utvikling.

Artiklene, som er hentet fra hele landet, belyser ulike, regionale bidrag til utviklingsfeltet «bibliotekene som arenaer». I Troms har fylkesbiblioteket stilt seg i spissen for et prosjekt der en analyserer de eksisterende bibliotekenes lokaler og funksjoner og ser på hvordan de kan utvikles for å møte brukernes forventninger til biblioteket. Et lignende prosjekt er også gjennomført i Akershus fylke, der målet er å skape innbydende biblioteklokaler.

I Nord-Trøndelag har fylkesbiblioteket, i samarbeid med noen av folkebibliotekene i fylket, foregrepet den nye formålsparagrafen og satt i gang prosjektet «Litteraturhus Nord-Trøndelag». Dette prosjektet har vakt stor interesse, både lokalt og nasjonalt.

En ny trend i folkebibliotekene er såkalte mikrobibliotek. I Grue har de tatt i bruk en gammel Narvesenkiosk som bibliotek og i Mandal tar man med seg

Foto: Ketil Born

biblioteket ut på sykkel for å oppsøke folk der de er. I Hå brukes «hele» kommunen som arena for ulike arrangementer, og her finnes det arrangementer både på fyr, i bunkerser og som turer i rundt om i kommunen.

Biblioteket er ikke bare en arena for passiv konsumering av tilbud som skapes av andre. Det er også et sted som skal innby til å skape noe selv. I prosjektet «Kameleon» tester Lørenskog ut et rom som de kaller Forvandlingsrommet, der skal barn, sammen med voksne, kunne ta i bruk alle sanser. I Nedre Eiker forsøker man å tilrettelegge biblioteket som et sted for deltagelse, blant annet gjennom å etablere verksteder for ulike aktiviteter. Prosjektet kalles rett og slett «Rom for deltagelse». Ønsket om å kunne tilby folkebiblioteket som et studiested for fjernstudenter og andre som trenger biblioteket som læringsarena, var utgangspunktet for samarbeidsprosjektet mellom Lenvik folkebibliotek, Studiesenteret Finnsnes og Midt-Troms Museum. Selv om viljen til å realisere et slikt prosjekt er stor lokalt, er det viktig å kjenne til kulturforskjellene og sikre rolleavklaring mellom ulike institusjonene. Gjensidig respekt for kulturelle ulikheter legger også til rette for et godt samarbeid.

En trend som vi her til lands langt på vei har «kopiert» fra Danmark, er «meråpne» bibliotek. Etter hvert er det blitt en del av dem også i Norge. Nasjonalbiblioteket har gitt støtte til tre slike prosjekter, for å bidra til å få fram gode eksempler. Disse prosjektene oppsummeres under fellesoverskriften «Når vertinnen er gått hjem» i denne utgaven av *Biblioteka Nova*.

Svein Arne Tinnesand fra Nasjonalbiblioteket innleder sin artikkel med et spørsmål. Er det en bibliotekbyggeboom i norske kommuner? Det som er sikkert, er at det bygges nye bibliotek mange steder, og at drivkreftene bak byggeprosjektene kan være både behov i bibliotekene, behovet for gode fellesarenaer i lokalmiljøet, og et ønske om å styrke lokalt kulturliv og lokal identitet.

Lykke til med et spennende og viktig arbeid!

Roger Jøsevold

KONST.NASJONALBIBLIOTEKAR

Bibliotekrom i Troms

Hvordan skal vi synliggjøre bibliotekenes relevans for fremtidens utfordringer, spør bibliotekansatte i Troms. Hvordan kan vi øke folks bevissthet om hva et bibliotek kan bety for lokalsamfunnet og hvor viktig er det å tilby attraktive biblioteklokaler, når så mye skjer på webben? Prosjektet *Bibliotekrom i Troms* medvirker til en utvikling med fokus på endring.

TEKST: MARIT ANDERSEN SOMBY, TROMS FYLKESBIBLIOTEK

Med den reviderte formålsparagrafen i folkebibliotekloven, er arbeidet med å synliggjøre og utvikle bibliotekenes aktive rolle som møtested og arena for offentlig samtale og debatt i gang. Denne rollen er verken ny eller spesielt grensesprengende. Bibliotekene har alltid hatt som mål å bidra til å skape opplyste, velfungerende samfunnsborgere. Bibliotekene skal tilby kunnskap og informasjon for alle, medvirke til å utvikle demokratiet og ytringsfriheten og være fysiske møteplasser og kultur- og læringsarenaer. De skal også ivareta det kulturelle og demografiske mangfoldet i samfunnet.

BIBLIOTEKPLAN FOR TROMS MED FOKUS PÅ ENDRING

Fylkesbiblioteket i Troms har regionalt ansvar for utvikling av bibliotekene. I mars 2011 ble Bibliotekplan for Troms 2011-2014 vedtatt i Troms fylkesting. Gjennom bibliotekplanen ønsket fylkestinget å bidra til at alle innbyggerne i fylket skal få tilgang til bibliotektilbud av god kvalitet. Prosjektet *Bibliotekrom i Troms* er et direkte resultat av bibliotekplanen, og er utformet på grunnlag av en bred og inkluderende prosess i samarbeid med alle 24 kommuner i Troms.

Fra den nye bibliotekfilialen i Manndalen, Kåfjord kommune. De deltok ikke i prosjektet *Bibliotekrom i Troms*, men biblioteksjefen var deltaker på seminarer, studieturer og andre aktiviteter i prosjektet.

Målet for prosjektet er å utvikle endringsorienterte bibliotekrom som tilpasses lokalsamfunnenes behov for bibliotek som kunnskaps-, kultur- og litteratur-sentrum, møtested og aktivitetsarena. Prosjektet *Bibliotekrom i Troms* skal føre til en forbedring og forandring av alle biblioteklokalene i Troms fylke, innenfor realistiske og økonomiske rammer. Fylkesbiblioteket vektlegger at bibliotekene skal inngå i lokale fellesskap og samarbeid med andre institusjoner og organisasjoner, og sørge for en god samordning over kommunegrenser.

UTVIKLING KREVER ENDRINGSLEDELSE

I prosjektet *Bibliotekrom i Troms* har vi arbeidet med kompetanseutvikling, kartlegging, metodevalg, endringsprosjekter og erfaringsutveksling.

Kompetansebygging

Vi har knyttet kontakter mellom teoretikerne og studentene på Universitetet i Tromsø og de ansatte i folkebibliotekene. Vi samarbeider tett med fagmiljøet på dokumentasjonsvitenskap ved Institutt for litteratur og kultur ved Universitetet i Tromsø.

Andre året utvidet vi studieemnet til: «On site og On line i Troms – utvikling av integrerte fysiske og virtuelle bibliotekrom i Troms». Kurset omfattet en praksisdel, hvor studentene i samarbeid med fire praksisbibliotek, planla små endringsprosjekter. Vi har også samarbeidet om felles seminarer og studieturer. 18 kommuner i Troms reiste på studietur til Danmark for å få inspirasjon og gode ideer. Vi besøkte både folke-, skole- og kombinasjonsbibliotek i København, Grindsted og Århus. Alle deltakerne bidro aktivt gjennom workshops og prosessarbeid.

Kunnskap om samlingsutvikling er blitt vektlagt i prosjektet. Jannicke Røgler fra Buskerud fylkesbibliotek har holdt kurs og gitt oss et innblikk i CREW-metoden¹. Vi har også arrangert bibliotekromseminar der alle deltakerne skulle reise hjem med minst en endringsoppgave som skulle iverksettes i eget bibliotek.

Kartleggingsbesøk

Prosjektets første år startet med en omfattende turné rundt til alle kommunene. Hensikten med kartleggingsbesøkene var å bli bedre kjent med dagens situasjon, å se hvilke utfordringer vi stod overfor og hva slags visjoner kommunene selv hadde. Under besøkene fotograferte vi biblioteket, intervjuet biblioteksjefen og gjennomførte et møte med kommunens ledelse. Vi var alltid tre personer fra fylkesbiblioteket på disse besøkene. Det var utarbeidet et fast sett med spørsmål som alle kommunene fikk i forkant av møtene.

Temaene for møtet med kommuneledelsen var:

- bibliotekromprosjektet, utviklingsmuligheter og utfordringer
- endringspotensialet for biblioteket i denne kommunen
- overordnede prioriteringer og planer
- bibliotekets rolle i denne kommunen
- kommunens mål for bibliotekstjenesten
- mulige samarbeidspartnere og samhandlingsløsninger

Disse kartleggingsbesøkene har avdekket nye utviklingsområder, ønsker og muligheter, og har hatt stor betydning for det videre arbeidet i prosjektet. Vi kom i god dialog med biblioteksjefen og kommuneledelsen i alle kommunene, og opplevde stor interesse for det vi hadde å si. Det førte til en økt bevisstgjøring om

¹ CREW-en kasseringsmanual for bibliotek. Oversatt og tilrettelagt for norske forhold av Jannicke Røgler, Buskerud fylkesbibliotek

Arkitekt og designer Mette Milling fra Danmark var en dyktig inspirator for prosjektet Bibliotekrom i Troms. Foto: Guro Nesse

og fokus på bibliotekets utviklingsmuligheter i de kommunene vi besøkte. Selv om flere små kommuner preges av ressursknapphet, møtte vi kommuneledere med en positiv holdning til bibliotekutvikling. «Vi kan ikke la være å tenke utvikling selv om vi har dårlig råd» var tilbakemeldingen fra rådmannen i Bardu.

Vi har samarbeidet mye med arkitekt og designer Mette Milling fra Danmark (se egen artikkel s. 20). Hun har vært konsulent ved flere av våre utviklingsprosjekter. Vi har også hatt samarbeid i flere kommuner med Steinsvik Arkitektkontor og interiørarkitekt Terese Simonsen, begge fra Tromsø.

I 2012 gjennomførte vi et pilotprosjekt, sammen med Gratangen kommune, som ga oss retning og erfaringer i forhold til hvordan vi skulle arbeide med endringsprosesser. I 2013 startet vi arbeidet i Lenvik, Bardu, Salangen, Lavangen og Skånland kommuner, som nå på det nærmeste er fullført. Nye samarbeidskommuner for 2014 er Karlsøy og Nordreisa.

Metodeutvikling

I arbeidet med bibliotekplanen for Troms, hentet vi inspirasjon fra den danske rapporten *Folkebibliotekerne i vidensamfundet*. Her presenteres en ny modell for folkebiblioteket i viten- og opplevelsessamfunnet som beskriver

bibliotekets roller gjennom et inspirasjonsrom, et læringsrom, et møterom og et performativt rom. I prosjektet har vi brukt den samme inndelingen som et strukturelt arbeidsverktøy, både teoretisk og praktisk, og i samtale med parter som ikke kjenner bibliotek så godt. Vi tok utgangspunkt i modellen, og jobbet ut fra fire målsettinger for biblioteket. Det skal være:

- Berikende – biblioteket som kunnskapssenter
- Inkluderende – biblioteket som møtested og sosialt sentrum
- Inspirerende – biblioteket som kultur- og litteratursenter
- Skapende – biblioteket som aktivitetssenter

Bacheloroppgaven «Hvad synes du? En analyse af 4-rumsmodellen», er skrevet av to studenter ved Det Informationsvidenskabelige Akademi ved Københavns Universitet (2013). Den konkluderer med at det er noen utfordringer i forbindelse med implementeringen av fireromsmodellen. Forfatterne vektlegger at denne modellen må settes inn i en lokal kontekst, og at det kan være utfordrende å bruke begrepene i en videre sammenheng. Modellen må suppleres med utfyllende følgetekster.

Vår erfaring med å bruke modellen er positiv. Vi i prosjektledelsen og biblioteksjefene i fylket bruker nå de samme begrepene og vi har fått et felles «språk» som har stor betydning for samarbeidet og vår felles forståelse av

Idemyldring. Konsentrerte og engasjerte deltakere. Foto: Guro Nesse

retningen vi ønsker å utvikle oss i. Fokusområdene har ikke blitt oppfattet som begrensende. I intervjuguidene til kartleggingen måtte vi blant annet tilføye ekstrapørsmål i forhold til planverk, samhandling i kommunen, ressurser og lokale utfordringer. Vi bruker alltid litt tid i begynnelsen av workshopene til å fortelle om bibliotekenes samfunnsoppdrag og visjoner.

WORKSHOP SOM ARBEIDSVERKTØY

Vi har brukt workshop som metode. Vi har tatt utgangspunkt i bibliotekrommet og sett mulighetene for å utvikle de fire fokusområdene. Grunnlaget for innredning av biblioteket er brukernes behov og aktivitetene som rommet skal fylles med. Det endelige resultatet formes gjennom prosessarbeid og samarbeidsløsninger. Innredningen skal være gjennomtenkt og fleksibel, slik at man frigjør tid til å utvikle bibliotekets tjenester. Vi konsentrerer oss om hvordan vi kan foreta forandringer med begrensede midler. Vi ser på hvordan vi kan bruke gammel innredning på nye måter ved gjenbruk, og hvordan vi kan kombinere nytt og gammelt inventar eller spesialdesignede møbler på enkle måter, slik at vi kan dekke framtidige bibliotekbehov.

I samråd med biblioteksjefene inviteres brukere, kommuneansatte og samarbeidspartnere til å delta på workshop. Deltakerne rekrutteres bredt, og danner den lokale arbeidsgruppa. Etter et innledningsforedrag som forteller om bibliotekromprosjektet er alle inspirert til å gå i gang med oppgaven i grupper.

Det første spørsmålet gruppa tar stilling til er: Hva vil du gjøre på biblioteket? Vi jobber etter idédugnadsprinsippet og plasserer alle de innkomne forslagene inn i de fire begrepene i modellen. På denne måten får man et bedre bilde av hva slags behov og ønsker deltakerne har for sitt bibliotek. Når dagen er over, takker gjerne deltakerne for en «berikende, inspirerende, inkluderende og skapende dag», og biblioteket har fått mange gode ambassadører med på laget.

«Å VENTE PÅ BUSSEN BLIR NOKKA HELT ANNA FRA NU»

I april 2013 ble det arrangert workshop i Lenvik kommune sammen med en gruppe engasjerte ungdommer i alderen 14 til 18 år. I det nye biblioteket i Kunnskapsparken høster de nå fruktene av denne workshopen. Ungdommene har tatt i bruk biblioteket. Lenvik bibliotek har virkelig fått et løft når det gjelder å tilby tjenester rettet mot ungdom, og det er viktig å opprettholde denne kontakten.

Kristoffer, som er elev på videregående, må vente på bussen i to timer hver

Oppgradert område på Tromsø bibliotek og byarkiv. Foto: Jørn Berger-Nyvoll

nye møtepunkt og et sted for læring og opplevelser for innbyggerne, med god plass til barnefamilier, avislesende, studenter og andre brukere.

Salangen bibliotek har et flott bibliotekrom, men har problemer med støy. I kommunen bor det blant annet mange enslige, unge asylsøkere og andre innvandrergupper. Denne gruppa bruker biblioteket aktivt for å holde kontakten med hjemlandet via internett. Sammen med interiørarkitekten har vi funnet fram til en innredning som vi håper vil føre til en bedre samhandling mellom de ulike brukergruppene. Det skal blant annet bygges alkover som skjærer lesing og skyping, og man ser fram til å få rommet tilrettelagt slik at alle de ulike brukergruppene kan holde på med sine aktiviteter og samarbeide bedre.

Lavangen bibliotek ligger lokalisert på skolen og fungerer både som folke- og skolebibliotek. Selv om lokalet ikke er stort, har man fått plass til soner for barn med plass til høytlesning, et sted hvor ungdommen kan stikke seg litt bort, en aktiv sone og en mer stille arbeidssone med små lesealkover og plass

Workshop i Karlsøy. Ivrig diskusjon om løsninger. Foto: Marit A. Somby

til gruppearbeid. Mye er basert på gjenbruk og noe er nyinnkjøpt. Lokalene er blitt veldig tiltalende da veggene er malt i lekre farger.

Skånland folkebibliotek har flyttet fra et gammelt og slitt lokale til nye lokaler i kommunehuset «midt i smørøyet» på Evenskjer. Kommunen har fått et nytt møtested tilrettelagt for aktive brukergrupper som bygdas barnehagebarn, kvinnegruppa, ungdommer og den eldre avislesende garde.

«KOMMUNALT KAN OGSÅ VÆRE KULT»

Karlsøy bibliotek ønsker å skape et rom for de unge i bygda, og vi inviterte åttendeklassingene på Hansnes til workshop sammen med interiørarkitekt Terese Simonsen. Temaet var: Hvordan kan vi utnytte biblioteket best mulig til aktiviteter tilpasset den unge brukergruppa?

De ønsket seg blant annet myke sofaer, puter og hjemmekoselig stemning. Det må gjerne være litt rotete. Kanskje noen sterke farger og en tøff lampe? «Og fuzziballspill og brettspill, sånn at vi kan være sosiale», var det noen som sa. De ønsket seg en lyttestasjon og selvfølgelig måtte det være trådløst internett – for det er alle ungdommer avhengig av! «Husk at kommunalt også kan være kult»,

sier Ingeborg. I løpet av noen få timer fikk vi gode råd, knyttet kontakter og har nå et godt utgangspunkt for å jobbe videre. Ungdommene satte pris på å bli spurt om å bidra, og biblioteksjefen har fått nye allierte bibliotekagenter.

Det skal bygges kulturhus på Storslett i Nordreisa. I huset er allerede biblioteket, et naturparksenter og mange næringsaktører. I det nye byggetrinnet kommer blant annet kultur- og kinosal og utstillingsfasiliteter til Nord-Troms Museum. Fokus i vårt prosjekt er samhandling og samarbeid mellom de ulike aktørene på huset og hvordan innredningen kan bygge opp under dette fellesskapet.

DET KOLLEGIALE FELLESSKAPET ER BLITT STYRKET

I vårt prosjekt vektlegger vi å være realistiske. Det skal bygges kulturhus på Storslett i Nordreisa. I huset er allerede biblioteket, et naturparksenter og mange næringsaktører. I det nye byggetrinnet kommer det inn blant annet kultur- og kinosal og utstillingsfasiliteter til Nord-Troms Museum. Fokus i vårt prosjekt her er samhandling og samarbeid i mellom de ulike aktørene på huset og hvordan innredningen på best mulig måte kan understøtte dette fellesskapet. Vi har fokus på hvordan en kan jobbe med bibliotekutvikling og endringsprosesser når ressursene er små og arbeidskapasiteten begrenset. Vi trenger nettverk, både lokalt i kommunen og i fylket. Vi må finne samarbeidsløsninger, dele kunnskap, inspirasjon og ressurser slik at vi står sterkere for å møte de utfordringene som kommer.

Det kollegiale fellesskapet over kommunegrensene i Troms er styrket. Biblioteksjefene har fått flere å samarbeide med, og er godt i gang med å nå de målene de har satt seg. Fylkesbibliotekets rolle som regional utviklingsaktør innenfor biblioteksektoren er styrket. Vi har fått økt kompetanse, og en tydeligere bevisstgjøring på å sette oss mål og initiere endringsprosesser.

Alt har selvfølgelig ikke vært like lett, og vi har også møtt noen utfordringer. Det er for eksempel ikke alltid like enkelt å ha oversikt over beslutningsveier, ressurser og utfordringer som varierer fra kommune til kommune.

Det tar også ofte mye lengre tid å komme i gang enn man tror. Beslutninger som må gjennom politisk og administrativ ledelse i kommunen tar tid. Mange kommuner har presset økonomi, og det er mange oppgaver som skal ivaretas. Det er derfor viktig å synliggjøre biblioteket som en viktig aktør i arbeidet for at kommunen skal nå sine mål.

Ungdomsmesananinen ved Lenvik bibliotek. Foto:Marit Andersen Somby

Klare planer har gjort det enklere å utløse kommunale midler, men når plantegningene skisserer flere og dyrere løsninger enn det vi har midler til, møter vi utfordringer. Man blir skuffet over at man ikke får til alt med en gang. Vi har likevel fokusert på at det viktigste er å få en god planløsning som kan differensieres. Planløsningen skal være realistisk og gjennomførbar, samtidig som den kan være visjonær og langsiktig.

HVILKE RESULTATER ØNSKER VI?

- Økt kompetanse og rollebevissthet hos de ansatte
- Bedre ressursutnyttelse
- Flere samarbeidspartnere – bredere samarbeid innad i kommunene og mellom kommunene
- Utvidet bruk av, og mer aktivitet i, bibliotekene
- Øke besøkstallene
- Flere brukerstyrte aktiviteter
- Kontakt med flere nye brukergrupper
- Økt tilgjengelighet – utvidede åpningstider og tilgang til bibliotekene utenom ordinær åpningstid
- Utvidet publikumsareale
- Biblioteket mer synlig i lokalsamfunnet
- og i administrativ og politisk ledelse
- Utvikle det kollegiale samarbeidet over kommunegrensene
- Bedre samhandling mellom fylkesbiblioteket og kommunene

ØNSKE OM Å INSPIRERE ANDRE

Samarbeidet om bibliotekprosjektet mellom fylkesbiblioteket og de enkelte kommunene har vært svært lærerikt og inspirerende.

Endringsviljen ligger ofte i oss selv, og begrensningene ligger ikke alltid i manglende økonomiske ressurser. Vi må ha vilje og lyst til forandring for å lykkes med omstilling. Erfaringen vi har gjort oss er at det er utrolig hva man kan finne løsninger på bare en samarbeider med andre.

Vi håper at vår måte å jobbe på, vår metode og filosofi, kan inspirere andre til å gå i gang med endringsprosesser som er nødvendige for at vi skal få biblioteker som er rustet til å møte utfordringer i framtida. Bibliotekromprosjektet går mot slutten, men vi kommer til å fortsette med å utvikle bibliotekene i Troms som kunnskaps-, kultur- og litteratursentra, møtesteder og aktivitetsarenaer.

FAKTA:

Prosjektets tittel: Bibliotekrom i Troms

Prosjekteier: Troms fylkesbibliotek

Kontaktperson: Marit Andersen Somby

Tidsperiode: 2012–2014

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr. 1 975 000

Budsjetttramme for hele prosjektet i 3 år: 3,5 mill (Prosjektet er også støttet av Troms fylkeskommune og deltagende kommuner)

Mål med prosjektet: Utvikle endringsorienterte bibliotekrom i Troms tilpasset lokalsamfunnets behov for bibliotek som kunnskaps-, kultur- og litteratursentrum, møtested og aktivitetsarena. Gjennom kompetanseheving skal prosjektet gjøre de ansatte i stand til å tilpasse bibliotekrommet i tråd med løpende samfunns- og strukturendringer.

Innsatsområde: Frie forsøk

Samarbeidende kommuner med innbyggertall:

Bardu kommune – 3933

Karlsøy kommune – 2317

Lavangen kommune – 1012

Lenvik kommune – 11455

Nordreisa kommune – 4850

Salangen kommune – 2220

Skånland kommune – 2940

Om prosjektet: <http://bibliotekrom.tromsfylke.no/>

LITTERATUR

Hvenegaard Rasmussen, Casper (m.fl) *The four spaces – A new model for the public library*. Paper. http://centralbibliotek.dk/sites/default/files/a_new_model_of_the_public_library_-_final_artikel_dorte_skot-hansen.pdf Lokalisert på internett 09.05.14

Kulturdepartementet. (1985) *Lov om folkebibliotek* <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1985-12-20-108?q=folkebibliotek> Lokalisert på internett 08.05.14

Nissen, Mette og Tine Furbo Carlsen (2013) *Hvad synes du? En analyse af 4-rumsmodellen*. Studentoppgave. Det Informationsvidenskabelige Akademi (IVA), København.
[http://pure.iva.dk/da/studentthesis/hvad-synes-du\(bb987dcb-c9cb-429e-9c02-40ea8b75e83b\).html](http://pure.iva.dk/da/studentthesis/hvad-synes-du(bb987dcb-c9cb-429e-9c02-40ea8b75e83b).html) Ikke tilgjengelig på internett.

Styrelsen for Bibliotek og medier i Danmark. (2010) *Folkebibliotekerne i vidensamfundet*
http://www.kulturstyrelsen.dk/fileadmin/publikationer/rapporter_oevrige/folkebib_i_vidensamfundet/pdf/Folkebib_i_vidensamfundet.pdf Lokalisert på internett 08.05.14

Troms fylkeskommune. (2013) *Bibliotekplan for Troms 2011-2014*.
<http://www.tromsfylke.no/LinkClick.aspx?fileticket=qBuyqdQ8nHg%3d&tabid=38>
Lokalisert på internett 08.05.14

Biblioteket som møtestad, lærings- og kulturarena

11.2 Bibliotekrom og bibliotekfunksjonar

Bibliotek som bygning eller fysisk rom er vesentleg for oppfatninga av kva eit bibliotek er. Samspelet mellom rommets estetikk, innhald og funksjon er med på å gje biblioteket identitet. Det fysiske rommet legg rammene for korleis ein kan leggje til rette og utforme dei ulike aktivitetane. Gode lokale og god organisering av lokala har verknad for bruken av biblioteka. Det er viktig å ta omsyn til nye brukarbehov og teknologiske endringar når ein skal utforme nye biblioteklokale.

Det konvensjonelle biblioteket er det fysiske rommet med møteplassfunksjonen, kulturarenaen og læringssenteret som karakteristiske trekk. Jamvel om mange går direkte til dei digitale tenestene, vil det konvensjonelle biblioteket som fysisk møtestad framleis vere viktig. Biblioteka skal tilby eit inspirerande læringsmiljø i form av arbeidsplassar, utstyr og rettleiingskompetanse. Denne kompetansen vil også femne om rettleiing i bruk av nasjonale digitale tenester.

Måla for det fysiske biblioteket er at det skal framstå som attraktive møteplassar i lokalsamfunn og utdanningsmiljø, og vere tilpassa moderne formidlingsformer og bibliotekfunksjonar. Det vert no arbeidd med ein ISO-standard for utforming av biblioteklokale. Denne vil vere eit nyttig verkemiddel for å sikre god kvalitet.

Punkta nedanfor summerer opp dei viktigaste aspekta ved og krava til bibliotekets funksjon som møtestad:

- sentral plassering
- lett tilkomst, godt tilgjenge og låg terskel for bruk
- universelt utforma slik at det blir ein møteplass for alle grupper
- samling av fleire funksjonar
- fleksible planløyisingar slik at lokala lett kan endrast etter behov

Grindsted Bibliotek og Borgerservice

Bibliotekerne i et paradigmeskift

Bibliotekernes fysiske rammer skal understøtte fremtidens borgeres behov. Sandsynligvis vil fremtidens mennesker være verdensborgere i et mix af alle mulige kulturer, der skal kunne samarbejde, skabe og dele. Vi må slippe forestillingen om, hvordan biblioteker fungerede og så ud i fortiden og vide at i dag allerede er fortid i morgen.

TEKST: METTE MILLING, DANMARK

Vi er i begyndelsen af et paradigmeskift, hvor verden forandrer sig meget hurtigt. Den digitale udvikling har medført, at vi har kontakt til en kolossal mængde af viden og aktiviteter i hele verden, vi rejser alle mere, de gamle økonomiske og politiske strukturer er ved at bryde sammen, samtidig med at vi må tage hånd om menneskelig og ressourcemæssig bæredygtighed for hele planeten og for hinanden også i små lokalområder. I Europa er tendensen, at

mennesker – især de unge – flytter ind til de store byer. Det er en udfordring for lokalområder vedblivende at give høj service til borgerne, gøre dem demokratisk medansvarlige for udvikling, kreativitet, samarbejde osv., der kan gøre områderne attraktive og også økonomisk rentable.

Biblioteker må ændre karakter fra bog- og mediesamlinger til snarere at varetage sociale, kulturelle og skabende opgaver. Det betyder, at medarbejdernes roller i fremtiden må være mere katalysatorer og facilitatorer end egentligt servicerende. Borgerne skal have medansvar for og medejerskab til, hvordan biblioteker som viden-, væren-, udvikling og samlingssteder kan højne borgernes dannelse for at kunne agere i den fremtid, vi kun ved lidt om.

FREMTIDENS BIBLIOTEKRUM

Det er en udfordring for mange små biblioteker, hvordan de for få penge kan udnytte og anvende det eksisterende inventar på nye måder, der reelt understøtter visioner og drømme om fremtiden. Især hvor fremtidens biblioteksrum reelt skal understøtte det, som fremtidens borgere, vores børn og deres børn og verden virkelig får brug for.

For at kunne skabe nyt er det nødvendigt med viden om perception, hvordan mennesker relaterer sig til sig selv og hinanden og til den fysiske verden: hvordan vi bevæger os mellem volumener, der er høje, lave, tunge, lette, fysiske eller immaterielle som lys og digitale levende projektioner. Det har betydning for hvordan medarbejdere og borgere kan agere og udfolde sig i de fysiske rum, om inventaret er placeret tæt i grupper med luft imellem, om det giver umiddelbart mening for en ny borger, hvor han kan fordybe sig, være social, semi-social eller opholde sig i en privat-sfære og hvordan han bliver inspireret, udfordret og provokeret.

METTE MILLING

- Danmark.Cand.arch. fra Arkitektskolen i Århus
- Ekstern lektor på Ålborg Universitet Inst. for Arkitektur og Design
- Agent i Udviklingstjenesten Erhverv Aarhus
- Indehaver af TEGNESTUEN METTE MILLING
- Arbejder med indretningsprocesser som sparringspartner, facilitator, projektleder, provokatør og idémager – og den der byder ind med konkrete og kreative løsninger
- Hun har haft opgaver i Norge i projekterne: «Bibliotekrom i Troms» og «Nye Tjøme folkebibliotek!». Hun har og deltaget i workshops med Tønsberg og Nøtterøy bibliotek

Børnebiblioteket i Randers

Inventaret skal give mulighed for, at det er let at lave udstillinger, events, aktiviteter, møder osv, uden at medarbejdere og borgere skal møblere om hele tiden. Der skal være plads til, at menneskers fysiske krop kan sidde på mange måder, ligge, stå, slænge, gå, klatre osv.

Når man skal skabe nyt er det nødvendigt at glemme nuværende forestillinger om, hvordan noget ser ud. Skaber vi ud fra den viden og forestilling, vi allerede har, så får vi kun det samme.

Det er nødvendigt at afsætte tid til forvandling – *design-før-designet*, hvor vi gentænker os selv og det, vi gør som et nyt grundlag for, hvordan fremtiden kan se ud. Designet-før-designet er en kreativ gennemlevet proces, hvor vi erfarer empirisk og hvor deltagerne er medskabere, så de bagefter ved præcist, hvorfor indretningen ser ud, som den gør.

I den kreative proces handler det om først at slippe det, vi tror. Være som legende børn igen, hvor alt kunne lade sig gøre i fantasien. Det kræver mod at sige til sig selv «jeg ved ingenting», men fra dét udgangspunkt kan vi skabe noget magisk og nyt – som i børns leg. Det handler ikke om at designe underlige møbler, men om at forestille sig et andet liv. I dét liv kan mange eksisterende møbler sandsynligvis sagtens være understøttende med tilføjelse af digitale muligheder og belysning brugt anderledes, skærmvægge, rum-i-rum,

Mårslet skolebibliotek

farver og fotostater der giver forskellige stemninger, samt bløde og hårde opholdmuligheder.

Når vi udkrystalliserer «det, vi skal kunne» i fremtidens liv og tør fantasere os ud af den velkendte komfort-zone, så kommer vi væk fra at beslutte «det, vi skal have» – noget vi allerede kender. Siger vi: «vi skal have en sofa» kan vi få netop – og kun – en sofa. Siger vi i stedet: vi skal kunne hoppe, ligge i hundehvalpebunker, danse, slænge mange sammen i tæt fysisk kontakt mens vi læser tegneserier, så nævner vi ikke en konkret løsning, men ganske præcist, hvad vi går efter.

Det åbner for, at der kan være forskellige løsningsmuligheder, der på forskellig måde kan opfylde det, vi vil, og vi kan dermed udsætte et konkret valg, indtil vi har kombineret løsningen med det, der også skal være i indretningen. Når vi fokuserer på «det, vi vil have», har vi kun øje for ting, produkter og varer. Fokuserer vi på «det, vi skal kunne», nemlig handlinger og fornemmelser, vil vi også have øje for mellemrummene – de volumener, hvor vi bevæger os. Mellem møblerne og i de retninger vi kigger i.

Herefter kan vi udbrede modeller og scenarier for, hvordan forskellige designer og måder at placere møbler på, virker på os, dvs: hvordan vi vil handle og hvordan det så føles.

Workshop med Tønsberg og Nøtterøy bibliotek

Fra prosjektet Bibliotekrom i Troms. Bildet er fra Gratangen i Troms.

I processen arbejdes med at få utbredt antallet idèer til aktiviteter. Derefter ble alle idèerne organisert i zoner: LÆRING – PERFORMANCE – MØDE – INSPIRATION – SERVICE.

For at kunne have en målestok for, om vi bevæger i os den rigtige retning i den kreative proces, må vi først have en vision. Ellers vil vi typisk vælge de løsninger, der synes mest komfortable – det vi kom fra og det vi kender.

Den kreative proces vil ofte medvirke til, at visionen ændrer retning, fordi vi bliver klogere, mere bevidste og mere præcise. Processen indebærer også, at vi bliver klogere på, hvad vi ikke vil. Det kan være nødvendigt med fravalg, fordi de fysiske rammer afgrænser, hvad der er muligt. Eller vi kan fravælge noget, som måske ikke vil give mening i fremtiden.

Det er vigtigt at huske, at en vision er en retning, vi sigter i – ikke et konkret og fastlagt mål.

At skabe noget i fællesskab er som en leg, hvor det er vigtigt at have regler for legen. Typisk for mange processer diskuterer vi os frem til noget, som vi så bliver «enige om». Vi har hver vores ideer og hver vores åbne og skjulte agendaer, som at have magten, ønske fredsommelighed i designgruppen eller vi er måske forelsket i én bestemt løsning, som vi absolut vil kæmpe for. For at sikre at processen vedbliver at være fremadskridende i kreativitet gælder det om IKKE at tage beslutninger i forløbet, der lukker for udvikling. Ofte er vi nemlig netop ikke enige, men lader som om, fordi nogle deltagere bøjer sig for et kompromis eller for personer med stærke karakterer.

ADDERE MED ENDNU FLERE IDEER

En mulighed kan være at lave en regel om hele tiden at addere med endnu flere ideer i stedet for at søge efter enighed, men spørge: «hvordan kan det også se ud?» og dermed tvinge os alle til at finde på endnu flere og andre løsninger. En anden regel kan være at give benspænd ind i forløbet, hver gang vi oplever at være kommet næsten i mål: vende ting på hovedet, starte bagfra, kombinere løsninger med begreber der ikke har noget med sagen at gøre eller vi kan bytte roller eller spille at vi skaber noget til et andet land, til en film eller lignende.

En anden regel kan være at skiftes til at være «den uenige» for at sikre, at vi får set på en løsning fra flere sider. Målet er ikke enighed, men klarhed i valg og fravalg. Det handler ikke om, at alle får det, de vil have eller giver sig lidt her og der, men om at projektets løsning bliver det bedste ud fra de kriterier og afgrænsninger, der nu måtte være. Herunder økonomi.

Børnebiblioteket i Randers

Det er vigtigt i en kreativ proces ikke kun at tænke-sig-frem. «Tænkning» alene er knyttet til den venstre hjernehalvdel. Det legende og skabende gennem den højre hjernehalvdel indebærer, at vi føler os frem både med vores følelser og fysiske sanser. Her kan ord virke for unuancerede og vanskelige at anvende.

I stedet kan ord-grupper kombineres med billeder eller collager af helheder, filmklip eller små fysiske modeller for fuldt ud at illustrere det, vi mener og at kunne dele det med andre. Empati og fornemmelse for æstetik er redskaber, der skal være i spil i en kreativ proces. Undervejs er det ofte nødvendigt at prøve fornemmelser af i praksis med vores krop: sætte os på gulvet eller stå op på en stol eller gå ind imellem volumener for reelt at kunne mærke, hvordan en afstand, højde eller udsigt føles.

Det er en typisk faldgrube at tænke, at vi skal blive enige om en bestemt stil, der kan få interiøret til at se moderne ud. Når vi gør det, vælger vi ud fra noget allerede kendt, hvor stilen bliver vigtigere end det grundlæggende mål. I stedet skal vi fokusere på «hvad vi vil opleve» af stemningsfornemmelse og atmosfære knyttet sammen med handlinger og aktiviteter i bestemte zoner: en fordybelseszone skal måske have en stemning af intimitet, varme og hygge. Et udstillingsområde skal måske udtrykke stringens og anonymitet, så det er muligt at lade udstillingerne bestemme, hvad der skal opleves af dramatik, fredfyldthed, spænding, frodighed og lignende. På den måde kan vi vælge frit mellem og mikse alle stiludtryk, så vi opnår præcist de stemninger, vi ønsker.

Innbydende bibliotek

«Bruk mer farger!» oppfordrer interiørarkitekt MNIL Anne Cecilie Hopstock bibliotekene i Akershus.

TEKST: CECILIE WEINHOLDT, FYLKESBIBLIOTEKET I AKERSHUS

I 2011 kartla fylkesbiblioteket i Akershus virksomheten ved folkebibliotekene i Akershus. Besøk på de enkelte bibliotek resulterte i en rapport, hvor også folkebibliotekenes forventninger til fylkesbiblioteket ble registrert. Bibliotekene ga blant annet uttrykk for at de ønsket mer kompetanse på utstillingsteknikk og bibliotekinteriør.

Fylkesbiblioteket i Akershus valgte å følge opp gjennom prosjektet *Innbydende bibliotekrom*, som fikk støtte fra Nasjonalbiblioteket. Alle kommunene i Akershus fikk tilbud om å delta. Høsten 2012 fikk 20 av fylkets 22 bibliotek besøk av interiørarkitekt og ansatte fra fylkesbiblioteket. Det ble gitt innspill og forslag til endringer i bibliotekene som skulle føre til økt trivsel, bedre arbeidsflyt og mer besøk. Bibliotek med flere avdelinger måtte prioritere ett lokale. De ansatte skulle få en profesjonell vurdering av lokaler og innredning, og innspill til hvordan de kunne finne gode løsninger for endringer, som ikke innebar store kostnader.

Bibliotekene skal drive aktiv formidling, og vi må sørge for at de fysiske forholdene er lagt til rette for det. En innbydende innredning og praktisk tilrettelegging av lokalene er også god service til brukerne. Vi ønsket blant annet å få innsikt i hva vi formidler med vår måte å innrede biblioteket på, og om brukerne finner frem i bibliotekene. For å få gode svar på slike spørsmål valgte vi å samarbeide med interiørarkitekt MNIL Anne Cecilie Hopstock.

Lørenskog bibliotek (2011). De hadde nyoppussede lokaler fra før og deltok ikke i prosjektet.

PÅ RUNDTUR I AKERSHUS

Flere av bibliotekene i Akershus har de seneste årene blitt pusset opp, eller de har flyttet inn i nye lokaler. Det har bidratt til å høyne standarden på bibliotekene i fylket. Interessen for å utveksle idéer og løsninger mellom bibliotekene har vært stor, og mange har kommet hjem fra studieturer til andre bibliotek med gode ideer. Tilbake i eget lokale er det ikke alltid like lett å følge opp, og det er heller ikke slik at gode løsninger ett sted passer inn i et annet lokale med andre forutsetninger.

I forkant av besøkene hadde fylkesbiblioteket flere møter med interiørarkitekt, der ett av dem var et informasjonsmøte for folkebibliotekene. Her presenterte vi prosjektet og forklarte hva som var forventet av bibliotekene som deltok. Bibliotekene måtte besvare et spørreskjema utarbeidet av interiørarkitekten. Bibliotekansatte ble spurt om alt fra en definisjon av brukergrupper og når på dagen biblioteket hadde mest besøk, til en vurdering av lokalenes beskaffenhet.

Fem ansatte på fylkesbiblioteket fordelte oppgavene mellom seg og reiste rundt til de tjue bibliotekene som deltok, sammen med interiørarkitekten. Besøkene ble gjennomført i en periode på åtte uker høsten 2012.

NYTTIG Å TREKKE INN PROFESJONELLE

Vi ble vist rundt av de ansatte og interiørarkitekten fotograferte lokalene. Vi fikk mange umiddelbare tips og råd fra interiørarkitekten mens vi gikk rundt. Deretter satte vi oss ned og snakket om spørsmålene som var besvart i forkant, kartla behov hos det enkelte bibliotek og diskuterte mulige løsninger der det var behov for forandringer.

«Vi hadde egentlig klart for oss hvilke endringer som burde foretas og trengte en bekreftelse på at vi tenkte riktig. Vi fikk imidlertid gode forslag på hvordan det kunne gjøres.»

(Sørum bibliotek)

Plassering av en utlånsautomat skapte mye bry for ett av bibliotekene, og nå fikk de forslag til hvor den kunne plasseres. Andre bibliotek, som hadde behov for å flytte hele avdelinger, fikk tips og ideer til hvordan dette kunne gjøres praktisk.

TILBAKEMELDINGER FRA INTERIØRARKITEKTEN

I etterkant av besøkene fikk bibliotekene individuelle tilbakemeldinger. De fikk en nyttig vurdering av lokalene, sett med en fagpersons øyne, og ble også evaluert ut fra kravene til universell utforming.

Enkelte bibliotek fungerte bra, men hadde behov for en rask ansiktsløftning. Mange fikk nesten utelukkende gode tilbakemeldinger. Et eksempel på dette var Frogn bibliotek, som pusset opp med egne krefter og lave kostnader for noen år tilbake. Resultatet ble en svært innbydende og delikat 1. etasje i et eldre bygg i sentrum av Drøbak. Tilbakemeldingen var: «Denne etasjen er strukturert og tiltalende. Det er gode rom å være i med hyggelige sittesoner ved vinduene ut mot torget. Hyllene er ikke for fulle og fronter på bøkene vises godt frem.»

Men raske løsninger er ikke tilstrekkelig alle steder, det må ofte tas større grep for å få lokalene til å fungere optimalt.

Kostnader knyttet til interiørarkitekt ble dekket av prosjektet, mens endringer som ble foretatt i ettertid måtte bibliotekene betale for selv.

RÅD FRA INTERIØRARKITEKTEN:

Synlighet utenfra:

- Biblioteket må være godt skiltet.
- Utarbeide egen grafisk profil på tekst/bokstaver som kan brukes på store vinduer.
- Når biblioteket ligger i større bygg sammen med andre virksomheter, bruke virkemidler som trekker folk mot biblioteket ved hjelp av lederlinjer på gulvet, skilt/plakater, utstillinger og belysning.

Siktlinjer og ryddighet:

- Bruke siktlinjer, rette linjer har god effekt. Fjerne det som står i veien for sikten.
- Hold topphyllen fri for bøker, virker ryddig visuelt.
- Konsentrere utstillingene, ikke bruke alle ledige hyller. Ikke ha det for trangt og kompakt i hyllene. Mer luft gjør det lettere å orientere seg og det gir bedre oversikt over innholdet i hyllene.
- Et bibliotek som ikke er overmøblert, virker luftig og tiltalende.
- Gjennomgående høyder ved opphenging av bilder.

Informasjon og oppslag:

- Egne informasjonstavler. Ikke spre informasjonsoppslag rundt i hele lokalet. Informasjonen skal være aktuell til enhver tid.
- En informasjonsskjerm kan fungere bra.
- Skilting og merking av hyller: Holde en felles grafisk, visuell profil.

Farger og materialbruk:

- Mange bibliotek er for nøytrale i farge- og materialbruk. Bruk mer farger!
- Utarbeid en egen fargepallett for ditt bibliotek.

Husets egenart:

- Ta hensyn til husets egenart ved rehabilitering og innkjøp av inventar.

Utstillingsmøbler:

- Velg ferdige utstillingssystemer, ikke mer enn to forskjellige.
- Lag en skisse for plasseringen av utstillinger. Det må være en sammenheng mellom utstillingen og resten av inventaret og funksjonene i nærheten. Være bevisst på det helhetlige inntrykket.
- Bruk av planter: bruk samme type potter og bare 1-2 forskjellige planter.

Møblering:

- Gode og polstrede lenestoler som inviterer til å slå seg ned, gjerne for lengre tid.
- Møblene skal være funksjonelle.
- Tenk møblering ved glassvegg: Et lite barbord og noen lave barkrakker. Over bordet vil noen pendler fra himlingen gi en varm belysning.

Skrankeparti:

- Som formidler, hvordan vil du være tilgjengelig for publikum?
- Ikke for stor skranke.
- Skranken skal være ryddig, ikke en oppbevaringsplass.
- Oppbevaringsenheten bak skranken skal ha dører for å skjule rot.
- Informasjonsskranker rundt i lokalet gjør de ansatte mer tilgjengelig for publikum.

PC-plasser og studieplasser:

- PC-plasser og studieplasser spredt rundt i lokalet, ikke i inngangspartiet.
- Ikke PC-skjerm mot et vindu, blir for store kontraster.

Ungdomsavdelingen:

- Møblene skal appellere til de unge.
- En fleksibel møblering, tenke aktiviteter.
- Plassering av ungdomsavdelingen påvirker om ungdommen får eierskap til biblioteket.

Barneavdelingen:

- Vær bevisst på dekoreringen. Ikke for mange små pappfigurer. Bruke farger på veggene og større formater.

Belysning:

- Bruk pendler, spotter og downlights i tillegg til takbelysning. Fremhever ting på en god måte, skaper stemning.

Lyd:

- For å unngå høy lyd: vurder å montere lydabsorberende elementer på noen veggflater, solide tekstilmøbler og gardiner. Tepper under sittegrupper kan også være et alternativ.

Kaffemaskin:

- Øker trivselen.

Før en går i gang med større endringer, bør det foreligge en gjennomarbeidet plan for gjennomføringen.

BIBLIOTEKANSATTE BLE INSPIRERT

Flere av bibliotekene har fulgt opp endringene som ble foreslått.

Besøksrunden understreket at det er forbedringspotensialer hos alle, samtidig fikk bibliotekene hjelp til å se hva som fungerer godt og kan videreutvikles.

Bibliotekene var stort sett fornøyde med tilbakemeldingene og måten vi hadde lagt opp besøkene på.

*«Mange av tilbakemeldingene
vi har fått og forslag til tiltak
er på et nivå som det er mulig
å gjøre noe med»*

(Tilbakemelding fra Asker bibliotek)

Foto: Rælingen bibliotek

HVA HAR VI LÆRT?

Har dette prosjektet overføringsverdi til andre? Vårt svar er ja.

Interiørarkitekten var svært interessert i bibliotek. Hun har hjulpet oss å se på bibliotekene med nye øyne.

Prosjektet har gitt bibliotekene som deltok i prosjektet og oss fra fylkesbiblioteket innsikt i hva vi skal vektlegge når vi jobber med innredning, og vi har fått mange fine teknikker og ideer å jobbe videre med. Vi fikk forståelse for hvor viktig det er med siktlinjer, belysning, farge- og materialbruk, og hvor viktig det er å være synlig utenfra. Alle som deltok er blitt mer bevisste på hvordan vi kan ta utgangspunkt i lokalets egenart når vi planlegger innredningen. Disse erfaringene drar vi nytte av i vårt videre arbeid fremover, og vi videreformidler gjerne de ideene vi har fått til andre som trenger innspill på hvordan man kan gjøre sitt bibliotek mer innbydende.

Fylkesbiblioteket i Akershus vurderer prosjektet *Innbydende bibliotekrom* som et vellykket prosjekt, og tilbakemeldingene fra bibliotekene har vært gode. Fint å få noen til å se med friske øyne på hva som fungerer og ikke fungerer. Det å få en utenforstående arkitekt til å kommentere feil og mangler ved lokalene kan også være nedslående. Men la oss da legge til at de bibliotekene som fikk noen kritiske tilbakemeldinger, i ettertid har fått pusset opp sine lokaler og er storforntøyd med resultatet.

Mange ble inspirert til å gi sitt bibliotek et løft, og alle fikk gode verktøy for videre planlegging og en argumentasjon som kan brukes overfor politikere og andre som har beslutningsmyndighet i forhold til utvikling av bibliotektilbudet i kommunen.

MÅLENE VAR ØKT UTLÅN OG FLERE BESØK

I vår søknad til Nasjonalbiblioteket, var noen av målene at mer attraktive lokaler skulle generere til økt utlån og vi skulle tiltrekke oss nye brukergrupper. Vi har ikke fått målt den fulle effekten etter ominnredningene ennå. Her kunne vi ha brukt statistikk mer effektivt. Men noen av kommunene har dokumentert en økning, blant annet Frogn bibliotek kan påvise at ungdomsavdelingen blir mer brukt etter oppussingen. Rælingen bibliotek har hatt en økning på besøkstallene på 29 %. Fet bibliotek er ett av de bibliotekene som har gjort store forandringer, og som kan melde om økte utlånstall og mer besøk.

Vi har ikke fått tilbakemeldinger fra alle bibliotekene, men ser at prosjektet *Innbydende bibliotek* har ført til økt aktivitet.

Veileder i «Innbydende bibliotekrom»

Vi har utarbeidet et eget dokument som beskriver hva en bør ta hensyn til ved planlegging av lokalene. Dette kan benyttes av bibliotekene som var med i prosjektet, men også bibliotek i resten av landet. Veilederen « Innbydende bibliotekrom. Gjør det selv – gode råd for å gjøre biblioteket mer innbydende» ligger på fylkesbibliotekets hjemmesider. Vi håper at denne veilederen kan være til glede og nytte for mange.

Innbydende bibliotekrom er en viktig forutsetning for at bibliotekene skal fungere godt som litterær møteplass og debattarena.

FAKTA

Prosjektets tittel: Innbydende bibliotekrom

Prosjekteier: Fylkesbiblioteket i Akershus

Kontaktperson: Cecilie Weinholdt

Tidsperiode: 2012

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr. 100 000

Mål: Fylkesbiblioteket i Akershus har ønsket å inspirere og måle effekten av ominnredning og utstilling. Sammen med en interiørarkitekt ønsket vi å besøke folkebibliotekene i fylket og gi bibliotekene veiledning i hvordan de kan presentere sine lokaler og sitt medieutvalg på en bedre måte. Etter en slik runde ønsket vi å kartlegge effekten av ominnredningene. Spørsmål: Får vi mer attraktive møteplasser? Kan ominnredningen generere økt utlån? Kan vi tiltrekke oss nye brukergrupper på denne måten?

Innsatsområde: Ny formidling

Litteraturhus Nord-Trøndelag

«Mitt håp er at folkebibliotekene blir lokale litteraturhus som kan gi oss mulighet til å forstå verden på en bedre måte.»
(Høyskolelektor Espen Leirset i Trønderavisa april 2014)

TEKST: KARI HORTMAN, NORD-TRØNDELAGE FYLKESBIBLIOTEK

I april 2014 inviterte Levanger bibliotek til en debatt med temaet: Hvordan påvirkes ytringsfriheten av innvandreres religion og kultur? I etterkant skrev Espen Leirset (Høyskolelektor i statsvitenskap ved Høgskolen i Nord-Trøndelag) i Trønderavisa at han finner det oppløftende at Levanger bibliotek bidrar til slike debatter.

Gjennom prosjektet *Litteraturhus Nord-Trøndelag* har vi ønsket å styrke bibliotekene med en mer aktiv formidling, slik at brukerne våre skal oppleve biblioteket som en levende møteplass. Vi har ønsket å øke folks forventninger til biblioteket.

DET HANDLER OM BIBLIOTEKUTVIKLING

Kort oppsummert kan vi si at *Litteraturhus Nord-Trøndelag* har vært et bibliotekutviklingsprosjekt som har styrket bibliotekene i deres kjernevirksomhet, i tillegg til å styrke bibliotekene i deres nye roller som aktive formidlere og som arena for debatt og samtale.

Fra Steinkjer bibliotek

Bibliotekene har gjort seg mange nyttige erfaringer gjennom å samarbeide med andre. Folkebibliotekene har, sammen med fylkesbiblioteket, utviklet konkrete tiltak og metoder for samarbeid. De har utviklet arrangementskompetanse, formidlingskompetanse og markedsføringskompetanse. Ikke minst har prosjektet ført til økt aktivitet og større synlighet i lokalmiljøet.

HVA ER SUKSESSEN?

Hva er det vi har lyktes med? I et stort og mangfoldig prosjekt med mange aktører, kan det hende at svarene på dette spørsmålet varierer alt etter hvem man spør. Men alle vil nok være enige om at samarbeidet i seg selv har vært en forutsetning for suksessen.

Prosjektbibliotekene er i utgangspunktet nokså ulike. De hadde ikke hatt noe formelt samarbeid tidligere, og utgjør ingen naturlig region. Det er stor variasjon i størrelse, fra Verran kommune med 2700 innbyggere og en biblioteksjef i 60 % stilling, til Stjørdal med 22000 innbyggere og 7 ansatte på biblioteket. Vi har med oss i prosjektet fire store folkebibliotek, to små, og tre kombinasjonsbibliotek.

Det at bibliotekene er så ulike i størrelse og form, kunne virke som en utfordring i starten, men har i stedet blitt en suksessfaktor.

En viktig forutsetning i prosjektet har vært at alle bibliotekene skulle oppleve å ha et godt utbytte med utgangspunkt i sitt eget ståsted. For eksempel hadde bibliotekene svært ulike erfaringer med å gjennomføre arrangementer i biblioteket, men alle hadde noen erfaringer å bidra med, og alle hadde noe å lære av hverandre. Gjennom å ha gode møtepunkter underveis i større og mindre grupper, har bibliotekene blitt godt kjent med hverandre.

Det har i prosjektet utviklet seg et godt samarbeidsklima med vektlegging på delingskultur, generøsitet og en «prøve og feile-holdning». Bibliotekene har dratt veksel på innbyrdes ulikheter, blitt klar over egne styrker og svakheter, og har reflektert over egen praksis.

Å LEGGE TIL RETTE FOR GODE OPPLEVELSER

Litteraturformidling har vært et gjennomgående tema i prosjektet. Vi har søkt å øke bevisstheten om at alt vi gjør i biblioteket er formidling, og hvordan vi kan legge til rette for gode opplevelser. Det dreier seg blant annet om hvordan det ser ut i biblioteket, om utstillinger, formidling på nett, møtet med de ansatte og om hvordan vi tilrettelegger for arrangementer.

I prosjektet sa vi at vi skulle:

- øke bibliotekenes arrangementskompetanse, gjennomføre arrangement på en god måte
- øve oss på å utveksle ideer og erfaringer, finne gode metoder for å samarbeide om arrangementer
- søke å finne nye samarbeidspartnere lokalt, prøve ut nye arenaer
- utvikle oss til å bli en arena for lokale forfattere
- løfte fram aktuelle samfunnstemaer og legge til rette for debatt
- løfte fram kontroversielle og glemte temaer

Det har vært viktig å poengtere at *Litteraturhus Nord-Trøndelag* ikke skulle være et prosjekt der målet skulle være å gjennomføre masse arrangementer i bibliotekene der suksess måles i antall tilhørere. Små arrangementer har også sin egenverdi.

Bibliotekene har sine klare fortrinn og sin egenart som arena, det er et godt sted å møtes. Å rydde plass til et lite arrangement mellom bokreolene kan gi

Lesekroken under Barnas verdensdager. Fra Levanger bibliotek.

akkurat den rette stemningen for en fin opplevelse, det være seg konserter, teater, forfattermøter, lunsjbokprat eller samtaler om gitte temaer. Små bibliotek kan være en ypperlig arena for intime arrangementer, men større bibliotek har andre forutsetninger og flere muligheter.

Biblioteket har også det fortrinnet som arena at folk i alle aldre, med forskjellig kulturell bakgrunn, bruker biblioteket og opplever det som sitt. Folk har tillit til biblioteket, uavhengig av om de bruker det mye eller lite. Dette er et godt utgangspunkt for å utvikle den flerkulturelle møteplassen.

FELLESSATSINGER OVER KOMMUNEGRENSER

Vi har satset mye på fellesturneer i prosjektet. Prosjektlederen har hatt hovedansvaret for koordinering og markedsføring.

Når vi har fellesturneer, utvider noen av bibliotekene besøket med et større arrangement, mens andre bare har et enkelt forfattermøte, alt etter hva som passer lokalt. Vi har samarbeidet med andre lokale arrangører, lokale foredragsholdere, musikere og flere andre. Vi har knyttet nettinformasjon til temaene.

Å delta i en større turné eller kampanje gjør det lettere å bli synlig med det man gjør i sitt eget bibliotek. Men felles markedsføring har også en verdi utover det å fortelle om de konkrete arrangementene. Det gir en generell synliggjøring av bibliotekene som møteplass.

Vi har fokusert på at arrangement skal være en helhetlig opplevelse. Mange ting spiller inn for at det skal bli vellykket. Alle prosjektdeltakerne har reflektert over dette og delt erfaringene med hverandre på prosjektets interne wiki. Hva gikk bra denne gangen og hva gikk ikke bra? Hva skal vi huske på til neste gang? En kontinuerlig evaluering er viktig.

KONTROVERSIELLE OG GLEMTE TEMA

Vi har ønsket å ha et spesielt fokus på å ta opp kontroversielle og glemte temaer til debatt.

Det er viktig at bibliotekene forsvarer og er bevisste sin redaksjonelle frihet. Bibliotekene skal være en arena for ytringsfrihet og den frie meningsutveksling. De har til nå fremstått som lite kontroversielle, og biblioteksjefene trenger ofte å bli litt tryggere på rollen som tilrettelegger for biblioteket som debattarena. Vi har hatt noen arrangementer som har synliggjort nettopp denne utfordringen; Aina Bassos foredrag om taternes historie og Idar Linds om Kvinnene i Rinnanbanden. Disse arrangementene var gode utgangspunkt for samtale og refleksjon, men de vekket også vanskelige følelser når de berørte lokale forhold.

Aina Basso i samtale med Harald Medbøe. Fra Steinkjer bibliotek.

I prosjektet har vi sammen øvd oss på å fortelle de litt vanskelige historiene, de glemte historiene og de uventede historiene. Dette har styrket de bibliotekansattes trygghet i deres fremtidige rolle som arrangører for samtale og debatt.

MANGFOLD OG ROBUSTHET

Vi har lagt vekt på å tilby et mangfold av arrangementer av høy kvalitet, og å våge å ta sjansen på å gjennomføre arrangementer der publikumsopplutningen var usikker. Det kan oppleves mindre risikofylt for den enkelte å gjøre dette når man er en del av en turnè, og ikke har hele ansvaret alene. Det er også lettere å ta sjanser når man har prosjektmidler til rådighet som gir en økonomisk sikkerhet.

Samarbeidet mellom bibliotekene, og muligheten til å prøve og feile i prosjektet, gjør at alle blir mer robuste. Vi tør i større grad å satse på smale arrangementer, og opplever ofte at det finnes behov der ute som vi ikke visste var der. Noen ganger kommer det få tilhørere, andre ganger kommer det mange, men det er en sjanse vi må ta. Vi gjør oss erfaringer som også endrer våre egne holdninger.

«At vi har kunnet tilby mange flere arrangementer, har ført til en mental endring hos oss selv. Vi ser mye tydeligere at arrangementer bør være en selvfølgelig del av det biblioteket tilbyr. Før var arrangementer «noe ekstra», sånn er det ikke lenger. Man når frem til nye brukere på andre måter, gjennom aktiv formidling. Det imøtekommer et behov vi ikke har sett før.»

(Sagt av en biblioteksjef i Nord-Trøndelag)

ØKT AKTIVITET GIR STØRRE SYNLIGHET

Bibliotekene har utviklet gode modeller for samarbeid og andre konkrete tiltak som de ønsker å videreføre. Prosjektdeltakerne sitter igjen med mange positive erfaringer. Noe av det de har erfart, er at å samarbeide med andre gir større trygghet, at arrangementer er viktige og gir god markedsføring av bibliotekene, og at bibliotekansatte er blitt flinkere i sin rolle som formidlere.

Den eksterne evalueringen fra Trøndelag forskning og utvikling underbygger denne påstanden:

«Satsingen Litteraturhus Nord-Trøndelag gir bedre tilbud til brukerne og økt kompetanse til bibliotekene.»

« Når det gjelder organisering og samhandling i prosjektet ser vi at:

- *prosjektledelsen har tillit og fungerer godt,*
- *fylkesbiblioteket får ros for god koordinering,*
- *prosjektet har inspirert til og skapt samarbeid om aktiviteter i prosjektbibliotekene*
- *prosjektbevilgningene har bidratt til å løse ut aktivitet og har skapt muligheter for samarbeid, kompetanseheving og arrangement.»*

Prosessen i prosjektet ga i seg selv en viktig lærdom. Det har vært nyttig å reflektere og stille spørsmål om egne rutiner og praksis. Vi har blitt bevisste på egne styrker og svakheter, og har implementert lærdom vi har fått ved å prøve ut konkrete tiltak.

Fylkesbiblioteket har også lært mye gjennom prosjektet ved å bidra på nye måter. Det er blitt initiert mange nye aktiviteter og det drives i dag mer formidling i prosjektbibliotekene enn tidligere. Vi har fått et tettere samarbeid med folkebibliotekene ute i kommunene. På den måten har vi utviklet vår rolle som utviklingsaktør.

LITTERATURHUS NORD-TRØNDELAG STYRKER MERKEVAREN BIBLIOTEK

Begrepet litteraturhus har stimulert og utfordret oss internt, og dette har igjen virket positivt overfor våre samarbeidspartnere, våre eiere og vårt publikum. Det har bidratt til en større forståelse for bibliotekenes rolle i lokalsamfunnet.

Litteraturhus Nord-Trøndelag
ble kåret til Årets bibliotek-
prosjekt 2012 av tidsskriftet
Bok og Bibliotek

Gjennom prosjektet har vi vært med på å definere hva et litteraturhus kan være, og vi mener at prosjektet og navnet *Litteraturhus Nord-Trøndelag* har bidratt til å styrke merkevaren bibliotek. Bibliotekene er blitt mer synlige, de ansatte har blitt dyktigere på formidling og de har tilbudt et mer mangfoldig program. Vi har nådd nye brukere og har bidratt til å øke folks forventninger til biblioteket.

Litteraturhus Nord-Trøndelag vil videreføres som paraplybetegnelse for formidlingsaktivitet i bibliotekene i fylket. Alle bibliotekene vil fortsette samarbeidet i et nettverk, og fylkesbiblioteket skal ha en aktiv rolle som koordinator for fellessatsinger. Våre prioriteringer er sammenfallende med endringer i bibliotekloven og de generelle forventningene til bibliotekene, det er stor enighet om fortsettelsen.

Redaktøren i Levangeravisa, som var medarrangør på debattkvelden på Levanger bibliotek, skrev i en leder i avisa etter debatten: «Møtet i seg selv, det at ulike mennesker i lokalsamfunnet kunne treffe hverandre på denne måten, ble etter som tida gikk likeså spennende som hovedtemaet som var satt opp på forhånd. Underveis oppdaget vi nye likheter og ulikheter, ting som bringer oss nærmere sammen i fellesskapet, men som også kan bygge barrierer.»

Bibliotekene i Nord-Trøndelag er i ferd med å finne sin rolle som litteraturhus og skaffe seg gode alliansepartnere. Vi er på rett vei!

FAKTA

Prosjektets tittel: Litteraturhus Nord-Trøndelag

Prosjekteier: Nord-Trøndelag fylkesbibliotek

Kontaktperson: Kari Hortman

Tidsperiode: 2010-2013

Prosjektstøtte fra ABM-utvikling/Nasjonalbiblioteket: kr. 1 200 000

Mål: Å gi innbyggerne et rikt program for opplevelser, læring og deltakelse, gjennom å utvikle bibliotek i Nord-Trøndelag som lokale litteraturhus med aktiv lesesatsing, felles regional arrangementsplan og mer utadvendt profil. Bibliotekenes virksomhet innen lesestimulering, litteratur- og kunnskapsformidling skulle styrkes og markedsføres, og rollen som demokratisk møteplass revitaliseres.

Samarbeidspartnere: Folkebibliotekene i Stjørdal, Frosta, Meråker, Verdal, Levanger, Leksvik, Inderøy, Steinkjer og Verran

Innsatsområde: Samarbeid

Nettsted: www.litteraturhus-nt.no

Grue mikrobibliotek

Grue folkebibliotek går nye veier. En bibliotekfilial i en gammel, nedlagt Narvesenkiosk ble et oppsiktsvekkende sommertilbud for innbyggerne i Grue kommune.

TEKST: **TRUDE PELLERUD, GRUE FOLKEBIBLIOTEK**

Prosjektet Grue mikrobibliotek ble gjennomført i løpet av noen sommermånedene i 2013. Mikrobiblioteket er en liten kiosk, der publikum kunne låne nye, spennende bøker når som helst på døgnet. De måtte bare få en nøkkel og låse seg inn selv. Den lille bua ligger godt synlig på jernbanestasjonen på Kirkenær, bare 200 meter fra hovedbiblioteket.

FRA IDÈ TIL HANDLING

Det hele begynte med at vi hadde lyst til å finne på noe som gjorde at vi kunne få litt oppmerksomhet rundt biblioteket. Dessverre er utlånstallene våre lavere enn landsgjennomsnittet, og vi har utfordringer med å rekruttere nye lånere. Spesielt ønsket vi å se flere barn og ungdom på biblioteket. Vår utfordring er at hovedbiblioteket er lite synlig, fordi det ligger i et kjellerlokale. Foreløpig er det enda et par år til Grue bibliotek kan håpe på å få nye lokaler. Dermed kom ideen om å opprette et midlertidig bibliotek i den gamle Narvesen-kiosken som sto tom på jernbanestasjonen.

HVORDAN FÅ TILGANG TIL MIKROBIBLIOTEKET?

Vi diskuterte ulike løsninger for hvordan vi skulle låse lokalet og samtidig gi publikum tilgang. Vi ga alle som ønsket det en egen nøkkel til mikrobiblioteket. De måtte selv hente nøkkelen på hovedbiblioteket, og på den måten fikk de et eierskap til, og ansvarsfølelse for, mikrobiblioteket.

UTLÅNET MÅTTE VÆRE PRAKTISK

Registrering av utlån foregikk ved at de besøkende fylte ut et skjema med lånenummeret sitt og tittelen på boka. Utlånsskjemaene ble senere registrert i Bibliofil for å få disse lånene med i statistikken. Lånerne måtte levere bøkene tilbake på hovedbiblioteket.

HVA OM BØKENE BLE STJÅLET?

Det var mange som uttrykte bekymringer for bøkene og det lille biblioteklokalet. Hva om bøkene ble stjålet eller om noen gjorde hærverk på huset? Før vi startet prosjektet, innstilte vi oss på at mye kunne skje, og at vi måtte være forberedt på at bøkene kunne bli stjålet. Vi krevde ikke erstatning for bøker som var utlånt fra mikrobiblioteket, da det kunne være for enkelt å oppgi navnet på en annen låner. Det var spennende å vise innbyggerne i Grue denne tilliten, og det gikk veldig fint. Da vi stengte biblioteket i november, var det lite tap av bøker. Ingen hadde gjort skade verken på bøkene eller det lille biblioteklokalet vårt.

BLE RESULTATET SOM FORVENTET?

Ideen om mikrobibliotek er ikke ny. Det finnes mikrobibliotek i mange varianter over hele verden. I vårt nærområde har Kongsvinger folkebibliotek satt opp små bokhus flere steder i kommunen.

Målet med mikrobiblioteket var ikke først og fremst å låne ut så mange bøker som mulig, men at det lille huset skulle reklamere for Grue folkebibliotek. Lokal presse og radio har vært tydelig interessert i prosjektet og har gitt oss svært gode omtaler. Vi arrangerte en konsert i den gamle stasjonsbyg-

ningen like ved mikrobiblioteket og bibliotekets venner delte ut kanapeer. 70 publikummere kom for å bli kjent med mikrobiblioteket og for å høre på åpningskonserten.

Mikrobiblioteket var et eksperiment i 2013, som fikk svært god mottakelse i befolkningen og ble et artig sommertilbud i Grue kommune.

Suksessen med mikrobibliotek i Grue gjentas også i 2014. 10. juni ble mikrobiblioteket åpnet igjen og markert med en konsert på hovedbiblioteket. Plakat og annet materiell er nytt av året. En syvernøkkel og en god porsjon ærlighet er det som trengs for å få adgang til Grue mikrobibliotek.

FAKTA

Prosjektets tittel: Grunderkiosken blir mikrokulturhus

Prosjekteier: Grue folkebibliotek

Kontaktperson: Trude Pellerud

Tidsperiode: 2013

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr. 30 000

Mål: Med mikrokulturhus ønsker vi å få oppmerksomheten rettet mot biblioteket. Et lite kulturpek i en kommune hvor sporten råder

Innsatsområde: Frie forsøk

Sommerbibliotek på hjul

I sommer kunne NRK Sørlandet melde om at Mandal bibliotek går nye veier for å gi turistene et boktilbud i ferien.

TEKST: LINN KRÅGELAND OG NINA EILERTSEN

I Mandal kan du i sommer finne sykkelbiblioteket, et mobilt bibliotek på tre hjul. Det skal få turister til å lese mer bøker i ferien.

I vinter fikk Mandal bibliotek støtte fra nasjonalbiblioteket til dette prosjektet. Det var leder for biblioteket i Mandal, Leon Bang-Hetlevik som tok med seg ideen fra et besøk i Danmark, der de hadde hatt noe lignende.

– Vi måtte finne på noe nytt for å øke utlånet, forteller Mona Lill Tjomsland, bibliotekar ved Mandal bibliotek.

BIBLIOTEK FOR ALLE

Hvem som helst med nasjonalt lånekort kan benytte seg av biblioteket som tilbyr utlån og innlevering av bøker, lydbøker, filmer og tidsskrifter.

Hvis man er turist og låner en bok eller film fra sommerbiblioteket i Mandal, så er det nå lov å ta bøkene med seg hjem.

– Nå er det blitt veldig bra med det nye systemet til norgesbiblioteket som gjør at en kan låne og levere hvor en selv vil, sier Tjomsland.

Ideen var å åpne en liten pedaldrevet filial som kunne sykle ut til strendene om sommeren. Målet var å få et fullverdig bibliotek på hjul.

Nå blir sykkelbiblioteket å se til og fra Sjøsandene i Mandal hver dag i sommer, utenom søndager.

SPESIELL SYKKEL

Sykelbiblioteket består av en sykkel på tre hjul, med en boks som er festet bak på sykkelen.

Boksen er laget av elever ved Mandal videregående skole, mens selve sykkelkelen skal tidligere ha tilhørt en ikke hvilken som helst danske.

– Det er faktisk Kim Larsen som har hatt den, sier det. Så den er bygget om, forteller Tjomsland.

Mona Lill Tjomsland

Foto: Nina Eilertsen / NRK Sørlandet

(NRK Sørlandet) <http://www.nrk.no/sorlandet/1.11834827>

Publisert 16.07.14

FAKTA

Prosjektets tittel: Sykelbiblioteket

Prosjekteier: Mandal bibliotek

Kontaktperson: Leon Bang-Hetlevik

Varighet: 2014

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr. 75 000

Innsatsområde: Nye formidlingsmetoder

Mål: Oppfylle lovens krav om aktiv formidling ved å bryte ut av bibliotekets fysiske rammer og ta bibliotekets tjenester med ut til folk der de er på en synlig og morsom måte.

På terskelen til morgonhuset

Kulturscena i Hå består ikke av ett kulturhus, men av mange forskjellige arenaer, både utendørs og inne, som kan brukes til kulturformidling. Disse ulike «scenene» kan tilføre en ekstra dimensjon til kulturopplevelsene.

TEKST: **ELIN BEKKEBRÅTEN SJØLIE, HÅ FOLKEBIBLIOTEK**

Prosjektet På terskelen til morgonhuset har ønsket å sette de ulike scenene i Hå i sammenheng som formidlingsarenaer. Prosjektet har sitt utspring i det nasjonale Leseåret 2010, og er gjennomført i et samarbeid mellom Hå folkebibliotek, Hå gamle prestegård og Hå kulturtorg.

Prosjekttittelen er hentet fra diktsamlingen til den lokale poeten Helge Torvund

Hå kommune har ikke noe kulturhus, og folkebiblioteket har ikke lokaler som egner seg for store arrangementer. Men, litteratur kan formidles på mange måter og på ulike arenaer. Vi ønsket å ta i bruk et gammelt skolehus, husene på Hå gamle prestegård, Obrestad fyr, samt bedehus og naust. Gjennom prosjektet er vi med på å utvikle disse «scenene» til kulturarenaer, og gi dem nytt liv.

Litteratur og kultur i naturen: Kunst og poesivandring ved Obrestad fyr.

Kulturtradisjonene i Hå står sterkt, og vi har en stabil bosetning. Dette gir grunnlag for et stort engasjement fra lokalmiljøet og en god oppslutning rundt kulturelle arrangementer.

I de tre årene prosjektet har pågått, har vi utviklet egne høst- og vårprogrammer.

Temaer som er blitt berørt, er blant annet «Lyrikken og musikken» og «Nynorsk og dialekt, forfatteren og bygda». På stien mellom Hå gamle prestegård og Obrestad fyr kunne man lese tekster fra barneoperaen «Brundibar» av Hans Kråsa.

Arrangementene har vært ulike kombinasjoner av billedkunst, musikk og litteratur. Det har vært barnearrangement på biblioteket, litteraturformidling ved hjelp av bokinspiratorer, poesidryss, skrivekurs og kunstutstillinger, og ikke å forglemme huskonserter.

Frå arrangementet: «Frå naust til bunkers»

Prosjektet viser hvordan biblioteket kan styrke sin litteraturformidling gjennom å ta i bruk nye uttrykksformer og arenaer og prøve å møte folk der de ferdes.

Prosjektet åpner for ny tenkning omkring bibliotekenes rolle og praksis som lokale litteraturhus. Formidlingen kan skje på ulike arenaer, ikke bare i bibliotekets egne lokaler. Samarbeidet har vist hvor spennende det er når tekst og ord møter andre kunstarter.

Bokprat med poeten Helge Torvund

Gjennom dette kultursamarbeidet mellom ulike aktører, har vi alle fått større handlingsrom. Merkevarerbygging tar tid, men etter hvert blir folk vant til et mangfoldig litteraturtilbud, som de setter stor pris på.

Biblioteket arrangerte bokbytte i naustet.

Hå kommune er med sine ca. 255 km² Norges største landbrukskommune, og ligger ca. 40 km sør for Stavanger. Kommunen har et innbyggertall på 18 000 innbyggere, og er i likhet med mange av kommunene på Jæren i stadig vekst. Dette er en langstrakt kommune, som slynger seg nedover langs Jærbanen, hvor de seks tettstedene Nærbø, Varhaug, Vigrestad, Brusand, Oгна og Sirevåg har vokst fram fra stasjonsbyene.

FAKTA

Prosjektets tittel: På terskelen til morgonhuset

Prosjekteier: Hå folkebibliotek

Kontaktperson: Elin Bekkebråten Sjølie

Tidsperiode: 2010–2013

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr. 650 000

Mål: Hå folkebibliotek, Hå gamle prestegård og Hå kulturtorg skal samarbeide om en nyansert og bredt anlagt kulturscene, Kulturscena i Hå.

Innsatsområde: Samarbeid

Kameleon. Prosjektet hvor kunnskap forvandler!

Lørdag er familiedag, hvorfor ikke ta turen innom Lørenskog bibliotek for å skape og ikke minst oppleve noe sammen. Bli med på verksteder om matlaging, kunst, musikk, sang og magi. Bruk sansene, og la deg forvandle!

TEKST: VIGDIS MØRLAND, LØRENSKOG BIBLIOTEK

Lørenskog kommune har en høy bevissthet om samfunnsutvikling, og ønsker en gradvis urbanisering av sin bebyggelse og infrastruktur. De ønsker å skape et kommunesentrum, og har derfor prosjektert et moderne kulturhus som kan være en møteplass for innbyggerne. Lørenskog bibliotek har vært en viktig aktør i lokalsamfunnet, og det ble derfor bestemt at biblioteket skulle flytte til det nye kulturhuset. Underveis i prosessen ble det klart at biblioteket skal definere seg som et formidlingsbibliotek, der kjernevirksomheten er å formidle bibliotekets innhold og opprettholde og videreutvikle biblioteket som en god sosial og kulturell møteplass. Formidlingen skal skje gjennom de ansattes kompetanse, ulike arrangementer og aktiviteter, og gjennom bibliotekets innredning.

FORVANDLINGSROMMET

I det nye biblioteket ble det planlagt et rom kalt Forvandlingsrommet. Der skulle biblioteket formidle ord og kunnskap på en ny og spennende måte som appellerer til flere sanser. Det skulle gis inntrykk av at publikum gikk inn i en annen verden, og at man kom ut igjen med ny opplevelse, økt kunnskap og gode følelser.

BAKGRUNN FOR PROSJEKTET

Etter en tids drift i det nye biblioteket så vi at Forvandlingsrommet ble stående mye ubrukt. På ukedagene på dagtid var det et yrende liv, med både klasse- og barnehagebesøk, lesestunder, kunstformidling i forbindelse med den kulturelle skolesekken og bokprat. Men i helgene og på kveldstid ble rommet sjelden brukt. Lyddusjene til lydbøker/musikk fungerte ikke optimalt, og skjermene ble stående ubrukt og ville etter en tid være utdaterte.

For å øke bruken av Forvandlingsrommet startet vi en serie med lørdagsarrangementer for barn og foreldre, der opplevelse og kunnskapsformidling sto i sentrum. Tanken bak prosjektet var at barnefamilier skulle oppleve noe sammen og bli inspirert av omgivelsene. Trenden i dag er at mange barnefamilier ønsker å bruke tid på aktiviteter fremfor å være passive tilhørere. Det ble derfor naturlig for biblioteket å ta utgangspunkt i verksteder som stimulerer forskjellige sanser. Dette var i tråd med de opprinnelige planene for Forvandlingsrommet, og var også godt forankret i den vedtatte bibliotekplanen for Lørenskog.

VERKSTEDER VI HAR HATT I FORVANDLINGSROMMET

- **Påskeverksted med Anna Fiske:** Mange barnefamilier tok turen innom biblioteket og det ble laget kreative påskeblomster som aldri visner og finfine gule kort med nebb.
- **Hujedamej:** En musikalsk hyllest til de uforglemmelige karakterene i

Astrid Lindgrens univers. Mange av barna, og ikke minst de voksne, kjente godt til sangene og var med og sang.

- **Rim regler og bevegelsessanger:** Super sangstund for de minste barna, med Kristin Vestvik fra Lørenskog musikk- og kulturskole.
- **Lek med maten:** Flotte matkunstnere på biblioteket, og mye kreativitet når Ida Skivens var på besøk

- **Den tospråklige løven:** Barnefamilieene fikk innblikk i den sprudlende tospråklige fortellertradisjonen.

- **Regnbueverksted med Stella East:** På regnbueverkstedet fikk barnefamilier oppleve hvordan gult, blått og rødt kan blandes til alle regnbuens farger i et farge-sprakende maleri.

- **Danseverksted:** Tuva Selmer Olsen fra Lørenskog musikk- og kulturskole ga en innføring i dans.

- **Mens vi venter på nissen:** Juleverksted med Anna Fiske der det ble produsert pepperkakekort og julepynt.

- **Trommeverksted:** Et verksted fullt av trommer og afrikanske rytmer med Adjei-dans.

- **Gøy med ull:** Å karde, spinne og tove ull har mennesker over hele verden gjort i tusener av år. I samarbeid med Lørenskog husflidslag fikk barnefamilier prøve de gamle tradisjonene.

- **Barnas Verdensdager:** I biblioteket var det danseverksted med Herbie.

- **Hurra for grunnloven:** I forbindelse med grunnlovsjubileet inviterte vi Dårekisten teater til biblioteket. Det ble en lærerik, men samtidig morsom stund, for både små og store.

Fra forskerfabrikken

PROSJEKTET KAMELEON - ERFARINGER SÅ LANGT

Det første prosjektåret nærmer seg slutten, og vi ser at det er mange barnefamilier som benytter seg av de nye tilbudene. Mange foreldre deltar aktivt sammen med ungene på de forskjellige verkstedene, noe som viser at vi tenkte riktig når vi vektla familieaktiviteter.

Biblioteket markedsfører *Kameleon* på sosiale medier, på skjerimplakater, og gjennom pressemeldinger i Romerikes Blad. Vi lager våre egne program og vi driver direkte markedsføring mot brukerne i biblioteket. Vi vektlegger en

bred markedsføring for å nå flest mulig, også de som ikke vanligvis bruker biblioteket. Likevel er den beste markedsføringen fornøyde brukere som anbefaler våre tilbud til andre barnefamilier.

Underveis dokumenteres *Kameleon* på vår Facebook-side, hvor det legges ut bilder og litt tekst fra de forskjellige verkstedene. Dette er en fin måte til å vise at Lørenskog bibliotek er et aktivt bibliotek på, og samtidig dele erfaringer fra *Kameleon* med andre bibliotek.

BETYDNINGEN AV KAMELEON

Prosjektmidlene fra Nasjonalbiblioteket gir oss muligheten til å kunne tilby gode og varierte verksteder og biblioteket bidrar nå med aktiviteter som skaper liv i Lørenskog sentrum. Gratisprinsippet for arrangementer gjør dette til et tilbud for alle. På den måten er *Kameleon* med på å skape en trygg og god møteplass for barnefamilier i Lørenskog kommune der de også kan treffe andre i samme situasjon.

En viktig samfunnsoppgave for bibliotekene er å stimulere til leselyst og leseglede, men også til leseopplæring og utvikling av språket. Skal en få barna til å bruke biblioteket opp i skolealder, er det viktig å legge grunnlaget helt fra de er små, sammen med foreldrene. Prosjektet *Kameleon* er et viktig virkemiddel for å legge til rette for denne gode vanen.

VEIEN VIDERE

Lørenskog bibliotek ønsker å fortsette det vi har begynt på, å sette fokus på aktiviteter for barnefamilier. I en hektisk hverdag er det en utfordring for familiene å kunne sette av tid til å gjøre noe sammen. Både barn og voksne har en aktiv hverdag, og det kan være vanskelig å samles rundt middagsbordet. Folkebibliotekene er en ressurs, et sted der familien kan gjøre ting sammen samtidig som de også møter andre i samme situasjon.

Kontinuitet og forutsigbarhet er viktig når det gjelder barnearrangementer, og det ønsker vi å videreføre når prosjektårene med *Kameleon* er over. Vi har allerede satt av en lørdag i måneden som vi har valgt å kalle *barnas lørdagstime*. Der har vi tradisjonell litteraturformidling som høytlesning, verksteder i forbindelse med jul og påske og fingerdukketea-

ter. Dette er aktiviteter de bibliotekansatte kan gjennomføre, og som ved prosjektets slutt kan utvides. Biblioteket har også inngått et samarbeid med Lørenskog kulturhus om fellessatsingen Mylder, rettet mot barnefamilier. Navnet signaliserer at Lørenskog kulturhus skal myldre av små og store barn.

Vi ser at biblioteket bidrar til å gjøre Lørenskog sentrum til en attraktiv møteplass for barnefamilier og håper at igangsatte aktiviteter kan videreføres etter prosjektperioden.

Verksteder for barnefamilier er noe vi anbefaler andre bibliotek å satse på! Det er rett og slett gøy å se biblioteket myldre av barn og foreldre som får felles opplevelser og ny kunnskap gjennom ulike aktiviteter!

FAKTA

Prosjektets tittel: Kameleon

Prosjekteier: Lørenskog bibliotek

Kontaktperson: Vigdis Mørland

Tidsperiode: 2013-2014

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr. 230 000

Mål for prosjektet: Målet er å skape nysgjerrighet og kreativitet hos barn, og å gi en unik opplevelse til småbarnsfamilier. Utvikle nye tilbud i bibliotekrommet utover den tradisjonelle litteraturformidlingen

Innsatsområde: Ny formidling

Rom for deltagelse

Bibliotekrommet skal inspirere til sosiale aktiviteter, der opplevelse, deltagelse og brukermedvirkning står i sentrum. Gjennom prosjektet *Rom for deltagelse* inviterer Nedre Eiker bibliotek publikum til å skape og vise egne kulturuttrykk.

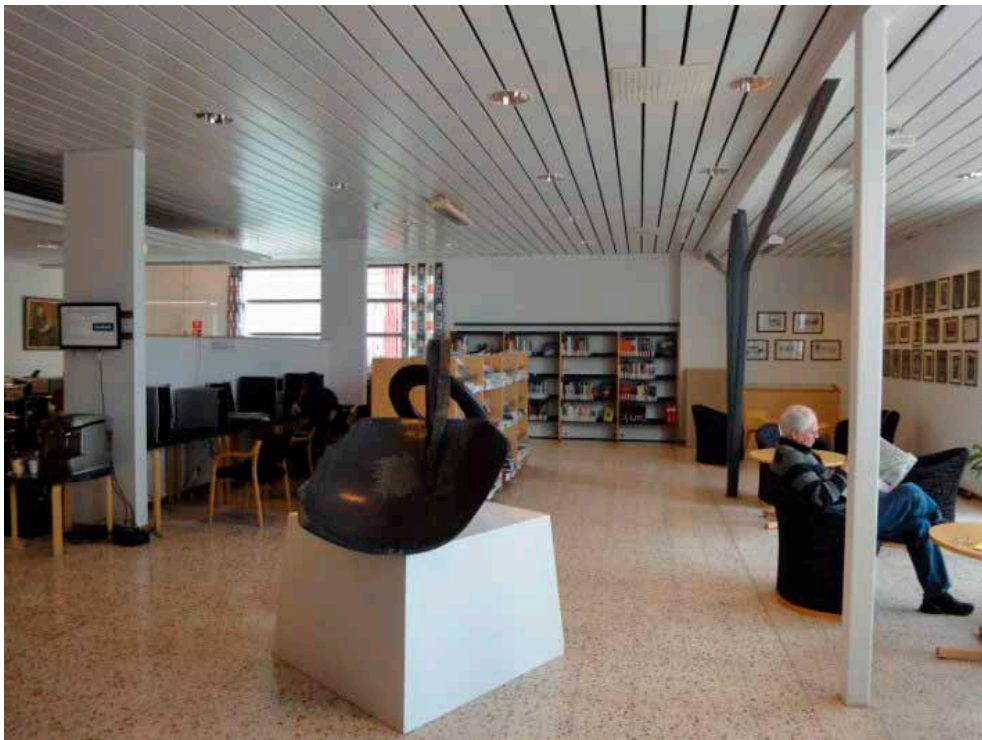
TEKST: PÅL ØDEMARK, NEDRE EIKER BIBLIOTEK

Nedre Eiker bibliotek har gode erfaringer med å legge til rette for aktiviteter og arrangementer der brukerne deltar og bidrar aktivt gjennom å dele erfaringer og kunnskap. Eksempler på slike aktiviteter kan være dataspill, filosofikafé, animasjonsverksted, skriveverksted, rom for å lage dukketeater, seniornett/dataopplæring for eldre og lokalhistoriske arrangementer der publikum inviteres inn til å fortelle sine historier.

Gjennom prosjektet *Rom for deltagelse* ønsker vi å tilrettelegge for at brukerne får tilgang til et bibliotekrom som gir inspirasjon, bidrar til ny innsikt og kunnskap og som også inneholder verktøy som kan brukes til å skape egne kulturuttrykk.

Vi ønsker å:

- Lage et inspirerende bibliotekrom
- Vektlegge brukermedvirkning der en skaper og deler kulturuttrykk
- Tilrettelegge for deltagelse og kreativitet gjennom tilgang til digitale verktøy og annet utstyr

Eiker-rommet. Foto fra prosjektbloggen.

- Trekke lokalsamfunnet mer inn i biblioteket – la folk vise seg fram!
- Bygge opp en samling av det som produseres og samles inn av kulturuttrykk
- Engasjere lokale samarbeidspartnere
- Presentere mediesamlingene på en ny, mer synlig og attraktiv måte
- Teste ut digitale presentasjoner og visninger på infoskjermer
- Heve de ansattes kompetanse
- Måle effekten av prosjektet gjennom trafikktegninger, utlånsstatistikk og brukerundersøkelser

HVORFOR DETTE PROSJEKTET?

Vi har hentet inspirasjon fra Danmark. Prosjektideen sammenfaller med det de kaller *Det Skapende rom* som er presentert i rapporten «Folkebibliotekerne i vidensamfundet». Rapporten opererer med en 4-romsmodell der teorien om inspirasjonsrommet, møterommet og læringsrommet også er relevante for vårt prosjekt.

Gjennom vårt prosjekt ønsker vi å tydeliggjøre en modell og mulig retning for framtidens bibliotek. Våre erfaringer med mer brukermedvirkning kan ha stor overføringsverdi til andre bibliotek. Vi skal også undersøke og dokumentere effekten av prosjektet gjennom trafikktegninger, utlånsstatistikk og observasjoner.

Gode samarbeidspartnere er avgjørende

Prosjektet baserer seg på egenaktivitet og deltagelse fra lokalsamfunnet. Derfor er gode samarbeidspartnere helt avgjørende for at prosjektet skal lykkes.

Eiker Arkiv er en av våre viktige samarbeidspartnere. Arkivet har et stort nettverk av frivillige og har gjennom mange år samlet inn lokalhistorisk materiale (bilder, lydopptak, gjenstander osv.).

Down Under, ungdommens kulturhus på Nedre Eiker, er en viktig samarbeidspartner når det gjelder tilbudet til ungdom. Andre sentrale samarbeidspartnere er Frivillighetssentralen, Læringssenteret og innvandrersamfunnsorganisasjoner. Lokale kunstnere har bidratt med ideer og innspill når det gjelder utforming av rommet. Vi har også inngått avtale med en lokal ungdomsbedrift som lager digitale presentasjoner og hjelper oss med design og utforming.

Vi ønsker å være fleksible og trekke inn samarbeidspartnere etter behov. Vi håper også at vi gjennom prosjektet vil skaffe oss nye samarbeidspartnere. Det er et mål i seg selv å bygge opp et lokalt nettverk.

Bibliotekrommet deles inn i soner

Vi tror at noen avdelinger i bibliotekbygget er mer egnet som sosiale arenaer enn andre. Vi ønsker å etablere klart definerte og synlige soner med en inspirerende utforming og et innhold som gir rom for egenaktivitet, deltagelse og kreativitet

Følgende soner skal etableres gjennom prosjektet:

- **Animasjonsverkstedet** (et studio der du kan lage egne animasjonsfilmer). Dette er et drop-in-tilbud der man kan komme innom for å lage filmer når det passer. Verkstedet består av en mac med eksternt kamera plassert i en animasjonsboks, og materiale til å bygge modeller med (f.eks. lego). Programvare og utstyr må være enkelt og brukervennlig.
- **Studieverkstedet** (et rom for kurs, læring og studier). Biblioteket har i utgangspunktet et godt tilbud for studenter, med tilgang til døgnåpen lesesal og møterom. Vi startet med å gjennomføre en brukerundersøkelse blant voksne studenter, der vi spurte om hva som skulle til for å gjøre biblioteket til et bedre

læringssted. Mange ønsket flere hjelpemidler i møterommene. Dette har blitt fulgt opp gjennom å utstyre rommene med projektor, whiteboard og flipover.

- **Scenen** (arrangementsområde for samtale, foredrag, teater, konserter osv.). Vi har et romslig areal der vi har en rekke store og små kulturarrangementer gjennom hele året. Det er fastmontert lerret og projektor i området, samtidig som hyllene er på hjul og kan flyttes etter behov. Gjennom prosjektet har vi gjort området enda mer attraktivt gjennom å definere et klarere sceneområde og skape et bedre rom for formidling. Vi har montert et sceneteppe i taket som kan trekkes ned etter behov. Slik kan vi skape forskjellige scenerom ut fra hvor mange besøkende vi forventer på et arrangement. Vi har også investert i lyssetting egnet for scenebruk. Vi har med dette laget en fleksibel løsning hvor lokale kulturkrefter kan presentere seg.

Fra animasjonsverkstedet

- **Eikerrommet** (en sone der vi tenker lokalsamling på en ny måte). Innhold og presentasjoner i denne sonen springer ut fra Eiker Arkivs omfattende materiale. Lokal identitet skal være rommets bærende idé, og dette har blitt vektlagt ved utforming. Veggene er dekorert med motiver av stor lokalhistorisk betydning, som livet på Drammenselva, fløting og cellulosefabrikkene, og en malerisk påminnelse om at Nedre Eiker er «orkidékommunen». Rommet er utstyrt med en interaktiv projektor og et rammelerret på 110». Her kan en ha lokalhistoriske verksteder med samtale og diskusjoner, der en får fram ny informasjon om bilder, dokumenter og annet lokalt materiale. Barn og unge kan lage presentasjoner om hvordan det er å bo i Nedre Eiker. En vil samtidig ha tilgang til en tradisjonell lokalsamling med bøker og avisutklipp, i tillegg til bilder, film og digitale presentasjoner om lokalsamfunnet.

Til daglig vises det film- og fotoframvisninger med lokale temaer på stor-skjerm og på en brukerstyrt PC med touchskjerm. Det er også laget en enkel digital presentasjon av lokale forfattere. Vi har kjøpt inn et lite lydstudio med miksebord, og ønsker å gjøre flere intervjuer og lage mer utfyllende forfatter presentasjoner etter hvert.

Rommet vil også inneholde skiftende fysiske utstillinger. Arbeidsstasjon med pc og scanner finnes i rommet. Her kan publikum få hjelp til å digitalisere sitt eget lokalhistoriske materiale etter etablerte standarder. Gjennom innsamling vil vi bygge opp en lokalhistorisk samling som kan deles og legges ut på nettet.

- **U-zonen** (en aktiv og nyskapende ungdomssone som fanger opp trender i ungdomskulturen). Samlingen i U-zonen består av litteratur, tegneserier, film, musikk osv. Dette rommet skal være fleksibelt og kunne tilpasses den aktuelle ungdomskulturen. Rommet er blitt utformet med tanke på trivsel, med de riktige fargene, gode sitteplasser, puter og saccosekker.

Rommet er også utstyrt med en stor infoskjerm som kan brukes etter behov. Her kan vi reklamere for nye bøker, filmer og tegneserier. Vi har et samarbeid med Ungdommens kulturhus (Down Under) om å vise forskjellige kulturuttrykk som skapes (musikk, film og foto, visuell kunst og animasjonsfilm). Etter avtale lager en lokal ungdomsbedrift tilpassede digitale presentasjoner av forskjellige lokale ungdomstilbud. Ungdoms-artister vil kunne vise seg fram på bibliotekets scene.

I sonen har vi satt ut en pc for de som vil skrive egne tekster, anmelde film, musikk og litteratur. Rommet er egnet til å holde skriveverksted for ungdom, der vi kan bruke egne ressurser eller ha kurs med profesjonelle forfattere.

- **Verdensrommet** (et rom med reisen og andre kulturer i sentrum). I Verdensrommet skal vi samle reiselitteratur, bøker, tidsskrifter og filmer fra forskjellige land. Rommet skal inspirere til reiselyst og gjøre publikum nysgjerrige på andre land og kulturer. Etter forslag fra en lokal kunstner har vi bestemt oss for å plassere et stort rundt bord midt i sonen og dekorere bordplaten med et kart over jordkloden. På veggen vil vi lage en ordsky med forskjellige assosiasjoner til det å reise.

Samtidig skal dette være et område der innflyttere med innvandrerbakgrunn inviteres til å vise fram egen kultur gjennom utstillinger og presentasjoner. Vi skal få til et samarbeid med læringssentre og innvandrersorganisasjoner om dette.

I rommet vil en oppleve digitale presentasjoner av reisemål. Dette følges opp med en liten utstilling av bøker og annet materiale. Vi vil invitere reiseglade eikværingar til å komme med bildene sine og presentere disse som et fast innslag under temaet *Månedens reisemål*.

FORELØPIGE ERFARINGER OG KONKLUSJONER

Prosjektet startet i januar 2012, og har en forventet tidsramme på ett til to år. Den siste delen av prosjektet hadde imidlertid blitt forsinket, og det gjenstår fortsatt å etablere det siste rommet (Verdensrommet). Vi regner derfor med

Tegneserieverksted med tegneserieskaper Tommy Sydsæter

at prosjektet vil være fullført i løpet av 2014. Først da vil vi kunne komme med en mer grundig oppsummering av våre erfaringer.

Når tilrettelegging av bibliotekrommet er på plass, vil utfordringen bli å skape aktiviteter som er i tråd med intensjonen om deltagelse, dialog og brukermedvirkning. Vi har allerede gjort oss noen erfaringer.

For eksempel har vi gjennomført to sesonger med *Slektshistorisk drop-in*, i samarbeid med Buskerud Slektshistorielag. På faste tider på mandagskveldene kan publikum få veiledning og hjelp til å finne informasjon om slekta si. Eikerrommet er svært godt tilpasset denne aktiviteten, med projektor, storskjerm og gode arbeidsplasser.

Skrive- og tegneserieverksteder har også blitt arrangert. Vi har gjennomført Fifa-turneringer, men her er det en utfordring med støy i forhold til stilleaktiviteter i nærheten. Dette er en kjent problemstilling for alle som jobber med utvikling av bibliotekrommet.

Animasjonsverkstedet sto først i et eget område ved inngangen. Vi har flyttet det nærmere barneavdelinga og ungdomssonen, der målgruppa oppholder seg. Dette er i utgangspunktet et drop-in tilbud, men å lage en god film tar

tid. Vi erfarer at bruken får en oppsving når tilbudet inngår som en del av et større aktivitetsprogram i høst- og vinterferien.

I U-zonen er det mye aktivitet. Her finnes en pc der en kan skrive egne tekster og anmelde film, musikk og litteratur. Vi har laget en skrivekonkurranse med litterære temaer som ligger framme. Erfaringen er at det er vanskelig å få ungdom til å lage tekster på egen hånd. Dette er lettere å få til gjennom mer organiserte skriveverksteder med veileder.

Oppgraderingen av sceneområdet har vært svært vellykket. Vi får positiv tilbakemelding på at opplevelsen er blitt bedre og at en får en mer «ekte» følelse av å være på en scene. Med dette området er vi også bedre rustet til å oppfylle lovens nye bestemmelse om at biblioteket skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt.

Det har vært mest praktisk å konsentrere seg om oppbygging av ett rom av gangen, med en markering når de ferdigstilles. Dette er også en bevisst strategi, fordi det gir oss mer oppmerksomhet i pressen, blant politikerne og publikum.

Gjennom prosjektet har vi erfart at *Det skapende rom* er det vanskeligste rommet å legge til rette for. Det er ikke slik at publikum bare kommer innom og tar tilbudet i bruk. Det krever noe organisering fra bibliotekets side. Det er en fordel at aktivitetene er litt formelle, foregår til fastsatte tider og at det er en veileder til stede.

For personalet og samarbeidspartnerne har dette prosjektet vært faglig utfordrende, men det har også gitt ny innsikt, utløst diskusjoner, engasjement og refleksjoner rundt bibliotekets rolle og funksjoner.

FAKTA

Prosjektets tittel: Rom for deltagelse

Prosjekteier: Nedre Eiker bibliotek

Kontaktperson: Pål Ødemark

Tidsperiode: 2012–2013

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr. 200 000

Mål: Prosjektets mål er å skape et åpent og attraktivt bibliotekrom med vekt på deltagelse, kreativitet, nyskaping og brukermedvirkning, der verkstedmodellen står sentralt når det gjelder innhold og aktiviteter.

Innsatsområde: Ny formidling.

Foto: Arne-Harald Steilbu

Student der du bor

Folkebibliotekene har en viktig rolle i utdannings-sammenheng. I prosjektet *Sambruk og samhandling* viser vi betydningen av å samarbeide med utdanningsinstitusjonene og hvordan vi kvalitetssikrer og synliggjør våre tilbud til studenter og undervisningsaktører.

TEKST: KRISTIN STRAND IDEN, LENVIK FOLKEBIBLIOTEK

Norge må satse på kunnskap for å sikre framtidig utvikling og vekst. De menneskelige ressursene er vår viktigste kapital og må ivaretas og stimuleres best mulig.

OECD peker i en ny rapport på behovet for samhandling mellom alle aktører på kompetansefeltet som en av Norges viktigste utfordringer framover¹.

¹ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/pressemeldinger/2014/oecd-analyse-av-norge-ta-kompetansen-i-.html?id=751381>

I formålsparagrafen fastslås det at ett av bibliotekenes samfunnsoppdrag er å fremme utdanning. Hvordan løser folkebibliotekene denne oppgaven? Hvordan kvalitetssikrer vi tjenestene og tilrettelegger tilbudene på en systematisk og forutsigbar måte? Vi har spurt oss: Hvor er det blitt av folkebibliotekets tydelige rolle i et utdanningsperspektiv? I prosjektet *Sambruk og samhandling* har vi tatt tak i folkebibliotekets rolle i utdanningssammenheng ved å samarbeide med utdanningsinstitusjonene.

*Vi har spurt oss:
«Hvor er det blitt
av folkebibliotek-
ets tydelige rolle
i et utdannings-
perspektiv?»*

SAMARBEID SKAL GI RESULTATER

Kunnskapsparken Finnsnes har koordinert arbeidet med samlokalisering av Lenvik folkebibliotek, Studiesenteret Finnsnes og Midt-Troms Museum i et nybygg med ei sentral plassering i Finnsnes sentrum. Her inngår også interkommunale aktører som Regionrådet, Pedagogisk Senter Midt-Troms, Løkta, Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), Newtonrom og kompetansearbeidsplasser på Finnsnes. Universitetsbiblioteket ved Universitetet i Tromsø er en samarbeidspart i forhold til folkebiblioteket og studiesenteret. Vi fikk god hjelp av Troms fylkesbibliotek til å lede arbeidet med forprosjektet og å utarbeide en funksjonsbeskrivelse for den utvidede bibliotek-tjenesten i Kunnskapsparken, blant annet i forhold til å betjene studenter. Våren 2012 var vi i gang med prosjektet.

GI MULIGHETER TIL Å STUDERE PÅ HJEMSTEDET

Prosjektet er viktig for Lenvik og Midt-Troms. Kompetansebehovet er økende i alle landets regioner. I mange distrikter er det en utfordring å opprettholde og å øke innbyggertallet. Midt-Troms er ett eksempel på det. Gode studietilbud gjør regionen mer attraktiv for tilflyttere. Vi trenger å beholde de innbyggerne vi har, men vi trenger også at de tar nødvendig utdanning. Et kjennetegn ved distrikts-studentene er ofte at de er etablerte og lite mobile. Å legge til rette for voksnes læring lokalt, er derfor en forutsetning for å lykkes med å øke kunnskapsnivået i landet. Den typiske Midt-Tromsstudenten er student fordi det er mulig uten å måtte flytte til Tromsø eller Harstad. Enten fordi denne studenten er tilknyttet en lokal utdanningstilbyder som Studiesenteret Finnsnes eller følger et nettbasert eller desentralisert opplegg ved et lærested utenfor regionen. Gode bibliotek-tjenester og fasiliteter bidrar til at mange kan ta utdanning der de bor. Folkebiblioteket må samarbeide med lærestedene slik at den enkelte student kan gjennomføre utdanningsløpet på en god måte. Kompetanseutfordringene som OECD peker på, er et nasjonalt anliggende, men det må også løses lokalt.

GOD LOKALISERING PÅ FINNSNES

Folkebiblioteket flyttet som planlagt sommeren 2013 fra Kulturhuset til nybygde lokaler i Kunnskapsparken.

Kunnskapsparken er et privateid bygg på 4 900 kvm. og biblioteket leier 936 kvm. Bygget ligger i sentrum av byen med hurtigrute- og hurtigbåtkai, bussknutepunkt og kjøpesenter i umiddelbar nærhet. Det huser en kafé, et auditorium, digitale rom og møtelokaler til bruk og utleie.

Det har vært en lang prosess og et skikkelig løft for Lenvik kommune å etablere Kunnskapsparken. I prosjektet *Sambruk og samhandling* kunne man endelig begynne med konkrete avklaringer på hva bygget skulle inneholde, rolleavklaringer og planlegging av Lenvik bibliotek som navet i Kunnskaps-parken. Tiltakene som ble igangsatt innebar sømløse løsninger; sambruk av lokaler, gode interiørplaner, felles hjemmeside (www.kufi.no), IT-løsninger og annen infrastruktur som sikret størst mulig grad av samhandlingsgevinster mellom aktørene.

Foto: Viggo Ditlevsen

Kunnskapsparken Finnsnes

Kunnskapsparken er lokalisert i nær tilknytning til hurtigbåtterminal, hurtigrute, bussterminal og taxi (gateterminal / regionalt byttepunkt for offentlig transport) og er derfor lett tilgjengelig for hele regionen.

Plan 1: Bibliotek, auditorium, kafé og foajé

Plan 2: Studiesenter med undervisningsrom, grupperom, studieplasser og universitetsbibliotek

Plan 3: Offentlige og private leietakere.

Byggeår: 2012–2013

Arkitekt: A3 arkitektkontor as, Finnsnes/Harstad

Saksbehandler: Sivilarkitekt MNAL Viggo Ditlevsen

NYE LENVIK BIBLIOTEK

Biblioteket åpnet 17. september 2013 i lyse og innbydende lokaler med selvbetjent inn- og utlån ved bruk av RFID-teknologi, nytt inventar, store skjermer og prosjektorer for formidling og informasjon, Blackbox, anvendelig scene, kjempeseng og en egen sone i 2.etasje, kalt Studiebiblioteket.

Folk strømmet til – og siden har de bare fortsatt å komme. Vårt viktigste parameter for at vi har lyktes, er besøkstallet. Det har økt med over 150% sammenlignet med høsten 2012. Utlånet av barnebøker har økt med hele 98% og fagvoksen med 29% i samme periode. Dette er fantastiske tall. Vi ser at vår satsing på barn og studenter har virket, og kan leses ut av utlånstallene.

*Lenvik bibliotek
har fått nye
brukergrupper*

Lenvik bibliotek har fått nye brukergrupper. Store barn og ungdommer har funnet seg vel til rette i biblioteket. Disse så vi lite til tidligere. Stadig flere barnefamilier og studenter bruker også biblioteket nå. I våre gamle lokaler var folk innom kun for å låne bøker, nå kommer de for å være der. På lørdager storkoser barnefamiliene og de voksne seg med ulike aktiviteter på biblioteket og museet, og med en tur innom kafeen. Biblioteket er blitt et sted for å være, lære, oppleve og gjøre.

Foto: Arne-Harald Steilbu

SAMHANDLING I PRAKSIS

Å utnytte alle fordeler med å samarbeide med andre, har vært viktig i prosjektet. Biblioteket har også startet et systematisk samarbeid med Den pedagogisk-psykologiske tjenesten (PPT). Vi har en felles møteplan for å utveksle ideer og samarbeidsområder, og vi samarbeider om litteratur- og formidling via app. Vi har holdt kurs om ulike bibliotekressurser som for eksempel tilrettelagte bøker. Siden vi bor i samme hus som PPT, er det enkelt å ta med seg den enkelte bruker til biblioteket. Sammen kan vi guide, tipse og oppmuntre til lesing. PPT setter stor pris på våre språkkofferter. Koffertene inneholder læremidler som viser bokstaver, tall og utvider språkbegrepet. De kan bestille litteratur med tanke på spesifikke behov og interesser. Vi erfarer at samarbeidet gir konkrete gevinster for de som trenger det mest. Sammen med Pedagogisk Senter har bibliotekarere holdt kurs i bruk av skolebiblioteket som inngår i en egen opplæringsplan. Denne planen er utviklet gjennom et av våre andre prosjekter: *Vertskommuneprosjektet i ytre Midt-Troms*. Dette er samhandling på kompetansefeltet i praksis!

STUDIEBIBLIOTEKET

Studiebiblioteket er vår satsing på «voksnes læring» og ligger i 2. etasje som en egen sone. Dette bidrar til en sømløs løsning mellom Lenvik bibliotek og Studiesenteret Finnsnes.

Studiebibliotekets presentasjon på våre nettsider:

- Studiebiblioteket skal tilrettelegge for voksnes læring og utvikles i samarbeid mellom Lenvik bibliotek, Studiesenteret Finnsnes og Universitetsbiblioteket i Tromsø.
- Studiebiblioteket gir studentene et brukervennlig, tilpassa og utvidet bibliotektilbud, med særlig fokus på å være student i desentraliserte eller fleksible studier. Studentene har tilgang til gode studieplasser, databaser og faglitteratur.
- Studiebiblioteket samarbeider med ditt lærested og tilbyr hjelp og tilrettelegging i bruk av faglige ressurser. Lisensbelagte elektroniske ressurser er knytta til det lærestedet som har lisens, og du har tilgang til slike tjenester som student.
- Studiebiblioteket er en attraktiv møteplass for studentene.
- Studiebibliotekets tjenester utvikles i samarbeid mellom bibliotekfaglig personale, undervisningspersonell, IT-ressurser og administrativt personale.
- Utvikling av Studiebiblioteket er en del av prosjektet Sambruk og samhandling. Prosjektet er støtta av Nasjonalbiblioteket og Troms fylkeskommune

KULTURFORSKJELLER OG ROLLEAVKLARINGER

Når forskjellige yrkesgrupper og institusjoner skal samarbeide, blir vi fort klar over at vi har ulike ståsteder og tradisjoner. Kulturforskjeller skal man ta på alvor. Det har vært nyttig å se på seg selv og sin arbeidspraksis med nye øyne! For oss på folkebiblioteket er det viktig å praktisere at vi skal veilede studentene på en slik måte at de løser oppgavene selv og lærer av det. Selvhjulpne studenter er målet. Vi mener at hospitering mellom ansatte er viktig for å forstå og lære av hverandre. Vi gjennomfører hospitering mellom Universitetsbiblioteket(UB) og læringsbiblioteket.

Rolleavklaringer mellom folkebiblioteket og UB, mellom bibliotekarer, undervisningspersonell, IT-personale og administrasjon har vært en sentral problemstilling. Faglig veiledning og didaktikk er lærernes og utdanningsinstitusjonens ansvar. Vi har gått opp noen grenser mellom folkebibliotekarene og de ansatte ved UB. UB ønsker å kurse studentene i felles grupper, men gir også veiledning til enkeltstudenter. Kurs blir satt opp med fagreferentene og bibliotekarene til stede, men også via lyd/bilde. Vi formidler kontaktinformasjon mellom studentene og UB og må til enhver tid være oppdaterte på

hvordan de skal ta kontakt og hvem de kan henvende seg til. Et slikt bindeledd er av stor betydning for studentene og for utdanningsinstitusjonen.

Studiebiblioteket har som mål å utvikle et løpende samarbeid mellom lærere, IT-ansatte, administrasjon, fagreferenter og bibliotekarer. Nye, omfattende krav om mer kunnskapsbasert læring krever mer av studentenes søkeferdigheter. Vårt mål er rett informasjon til rett tid. Ikke «just in case», men «just in time». Da er nytteverdien størst og motivasjonen på topp. Her drar vi nytte av vår sømløse organisering, vi er tett på hverandre og tilpasninger er enkle å få til. Men samarbeid krever også mye av samarbeidspartene. Felles møteplan for planlegging og erfaringsdeling er helt nødvendig.

De ulike lærestedene har læringsressurser som bare er forbeholdt egne studenter. For vår samarbeidspartner, Universitetet i Tromsø, er det viktig å identifisere egne studenter slik at en kan tilby disse et godt desentralisert tilbud. Dette innebærer gode nettsider med oppdatert informasjon og enkel tilgang.

Lenvik bibliotek og Studiesenteret Finnsnes ønsker å tilrettelegge for *alle* studenter, uavhengig av lærested. Gjennom kontakten med Universitetet i Tromsø, har vi kunnet tilrettelegge for deres studenter på en helt annen måte enn vi ville ha vært i stand til uten det tette samarbeidet. Vi ser også behovet for å knytte kontakter med andre universitet og høyskoler på lignende måte, spesielt høyskolene i Narvik og Harstad.

Alle studenter har i dag tilbud om å benytte Studiebiblioteket når de selv ønsker det. De skriver under på en kontrakt, får utlevert nøkkel og kan deretter komme og gå som de vil. Elever i videregående skole kan også inngå kontrakt med oss og får sitte utover åpningstid, men de får ikke egen nøkkel. Dette er et populært tilbud som blir mye brukt.

Hverdagen ved Lenvik bibliotek er langt mer hektisk og mangeartet enn tidligere. Biblioteket har ikke fått økt personalressursene som følge av flytting og nye oppgaver. Det er viktig å ta vare på hverandre gjennom kollegaveiledning. Vi deler erfaringer om hvordan vi kan jobbe smartere og mer effektivt.

Biblioteket i Kunnskapsparken på Finnsnes. Foto: Jørn Berger-Nyvoll

BIBLIOTEKET BIDRAR TIL ØKT INFORMASJONSKOMPETANSE

Undervisningspersonalet vektlegger at studentene skal jobbe systematisk og tilegne seg rett informasjonskompetanse. Vi var ikke klar over hvor stort dette behovet var før vi ble samlokalisert og startet et organisert samarbeid. Lærernes klare melding er: Uten informasjonskompetanse stryker studentene!

I Midt-Troms er den voksne studenten ofte i jobb med familie og forpliktelser. Det er en utfordring for utdanningssystemet å møte studenter som skal kombinere en travel hverdag med krevende studier. Studentene trenger et sterkt tverrfaglig støtteapparat som understreker at seriøs arbeidsinnsats er tidkrevende og nødvendig.

*Lærernes klare melding:
Uten informasjons-
kompetanse stryker
studentene!*

Studentene er ofte ikke klar over hva biblioteket har å tilby dem i en studieu-situasjon. Vi må fronte våre tjenester og gjøre dem kjent med at bibliotekene har ressurser som er avgjørende for at de skal lykkes som studenter.

MODELLER FOR SAMHANDLING

Samarbeidsavtalen mellom Lenvik bibliotek, Studiesenteret Finnsnes og Universitetet i Tromsø skal underskrives av rådmannen i Lenvik kommune, styreleder ved Studiesenteret og universitetsdirektøren. Dette er en milepæl, samtidig som det er en markering av at dette er noe som skal videreføres. Økonomi og ressursbehov skal kartlegges, og folkebibliotekets ressursbehov må tydeliggjøres. Oppnådde resultater og dokumentasjon av samarbeidet må legges til grunn for å synliggjøre økte ressursbehov.

Vi nyter godt av «smådrifts-fordeler», vi er tett på hverandre og tilpasninger er lette å få til.

Lenvik bibliotek og Studiesenteret Finnsnes ønsker også et avtalefestet samarbeid med Høgskolen i Harstad, Høgskolen i Narvik og andre læresteder.

Sambruk og samhandling synliggjør samfunnets behov for at folkebibliotekene videreutvikler seg som læringsarenaer. Folkebibliotekene kan bli spydspisser for kompetanseheving blant befolkningen, men vi trenger mer kunnskap og erfaring på dette området, og flere samarbeidsmodeller mellom ulike kompetanseaktører. Ved å samarbeide, vil vi stå sterkere i å møte fjernstudentenes behov og å ivareta distriktperspektivet slik at flere kan kombinere familie og

jobb med studier. På denne måten vil Lenvik folkebibliotek realisere statlige føringer på lokalt nivå med bibliotekene som læringsarenaer.

Krevende. De er alle enige om at det har vært en krevende prosess å få på plass den nødvendige samhandlingen og sambruket i Kunnskapsparken på Finnsnes. Biblioteksjef Kristin Strand Iden, daglig leder i Studiesenteret, Vidar Gunnberg, styreleder Ulf Christensen og prosjektleder Arve Vaage er likevel skjønt enige om at prosessen har vært nødvendig. Foto: Maria Holm Simonsen.

Folkebladet 27.06.14

FAKTA

Prosjektets tittel: Samhandling og sambruk

Prosjekteier: Lenvik folkebibliotek

Kontaktperson: Kristin Strand Iden

Tidsperiode: 2012–2013

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr. 1 200 000

Mål: Utvikle og implementere modeller for samhandling og sambruk om fellesfunksjoner og oppgaver mellom Lenvik folkebibliotek, Studiesenteret Finnsnes, Universitetsbiblioteket i Tromsø, Midt-Troms Museum, Regionrådet og andre aktører ved å skape felles løsninger i et moderne læringssenter for kunnskapsservice, formidling og opplevelse.

Innsatsområde: Samarbeid

Når vertinnen er gått hjem

Bibliotekene i Vegårshei, Spydeberg og Tjøme går nye veier med etableringen av meråpne bibliotek. De har hentet inspirasjon fra bibliotek i Danmark, som kan vise til økte utlåns- og besøkstall med selvbetjent åpningstid. Meråpne bibliotek handler om å vise innbyggerne tillit.

TEKST: **HILDE DITMANSEN, TJØME FOLKEBIBLIOTEK, LEIKNY WIERSHOM
EGELAND, SPYDEBERG BIBLIOTEK, TOVE SAMA, VEGÅRSHEI BIBLIOTEK**

INSPIRERT FRA DANMARK

Våre kollegaer i Danmark har kommet langt med utviklingen av «Åbne bibliotek», og inspirasjonen er hentet derifra. Det var naturlig å starte prosjektene med en felles studietur til Danmark, for å lære av deres erfaringer. Turen gikk til Jylland, med besøk på bibliotekene i Aalborg og Silkeborg. Studieturen til Danmark ga oss mange ideer, og vi fikk erfare at «det er deilig å være norsk i Danmark.» I tillegg ble vi som biblioteksjefer bedre kjent, og det la et godt grunnlag for et videre samarbeid om å utvikle meråpne bibliotek i de tre kommunene.

Da Nasjonalbiblioteket bevilget prosjektmidler for å teste ut meråpne bibliotek, var det en forutsetning at de tre kommunene Vegårshei, Spydeberg og Tjøme skulle samarbeide.

Illustrasjonsfoto. Nasjonalbiblioteket

*«Det handler om å ha
tillit til at borgerne
passer på bygninger som
egentlig er deres»*

Signe Jarvad, kultursjef i Valby
i Danmark, Dagsavisen 14.06.14

MERÅPNE BIBLIOTEK ER FRAMTIDAS BIBLIOTEK

Mange bibliotekbrukere ønsker et fleksibelt tilbud som kan tilpasses deres travle hverdag, og derfor må bibliotekene legge til rette for mer «skreddersydde tjenester». Bibliotekene brukes i stadig større grad som sosiale møteplasser, og selvbetjente bibliotek øker ikke bare tilgjengeligheten til samlingene, men gir også alle interesserte adgang til en verdinøytral, lokal møteplass. I Danmark er det ca 200 «Åbne bibliotek». De fleste holder åpent fra åtte om morgenen til ti om kvelden, men de er bemannet kun en viss tid på dagen. Danskene har gode erfaringer med dette tilbudet, og undersøkelser viser at både besøkstallene og utlånstallene øker i selvbetjente bibliotek med utvidet åpningstid. I Norge er vi i startfasen i utviklingen av selvbetjente åpningstider, og Modum og Stavern har vært tidlig ute. Spydeberg som har lengst erfaring med meråpent bibliotek her i landet, kan registrere at omløpshastigheten på populære titler har økt, og dette har vært ett av suksesskriteriene helt fra starten.

EN ØNSKET UTVIKLING

Løsningen med meråpne bibliotek er ikke et resultat av kommunale innsparingstiltak, men tvert imot uttrykk for en ønsket utvikling i våre tre kommuner. Bibliotekene opprettholder den betjente åpningstiden, men utvider i tillegg tilgjengeligheten gjennom selvbetjente bibliotekløsninger. Både brukerne og eierne av bibliotekene verdsetter at brukernes behov settes i sentrum. Biblioteksjefene samarbeider om idèutveksling og diskuterer erfaringer, samtidig som de gjennomfører selvstendige prosjekter i hver enkelt kommune, med egne prosjektmidler fra Nasjonalbiblioteket.

De tre prosjektene som har fått støtte har mange fellestrekk, men utvikler et lokalt konsept for hver enkelt kommune.

Meråpne bibliotek

Nasjonalbiblioteket valgte i 2013 å støtte tre lokale forsøk med meråpne bibliotek. Bakgrunnen for disse prosjektene var en utvikling som har pågått i andre nordiske land de siste årene. Spesielt i Danmark, men også i Sverige, har bibliotekene utvidet åpningstiden gjennom å legge til rette for at publikum kan bruke lokalene uten at bibliotekpersonalet er tilstede. Tidligere direktør for Biblioteksstyrelsen i Danmark, Jens Thorhauge, sier i et intervju i det danske bibliotektidsskriftet Perspektiv (April 2012) at de åpne bibliotek er «et vidunderlig gjennombrud for en ny tænkning» og en «stor sejr for bibliotekerne, der turde give slip på det totalt bibliotekarejede bibliotek og give biblioteket til borgerne.»

For å åpne bibliotekene for borgerne, slik Thorhauge sier, kreves det mer enn utdeling av nøkkelkort. Det vil nødvendigvis også kreve nye måter å tilrettelegge og formidle bibliotektilbudet på. Det er behovet for utprøving av dette omstillingsarbeidet Nasjonalbiblioteket har vektlagt i sine tildelinger av utviklingsmidler.

I løpet av 2014 er det åpnet flere meråpne biblioteker i andre kommuner. Vi registrer også generelt en økt interesse, både fra lokalpolitikere og bibliotekbrukere, for en utvidet tilgang til biblioteklokalene. Publikum og politikere er opptatt av at det legges til rette for (økt) tilgjengelighet selv når det kuttes i ordinære budsjetter. Det å åpne bibliotekene på denne måten vil uansett være en utfordring for det enkelte bibliotek. Erfaringene fra Spydeberg, Tjøme og Vegårshei kan bidra med kunnskap som også andre kan ha nytte av i møte med denne utfordringen.

Spydeberg bibliotek

SPYDEBERG BIBLIOTEK

Spydeberg bibliotek og de andre bibliotekene i Østfold har som visjon: «Vi åpner dørene for kunnskap og kultur.» Denne målsettingen har vi ønsket å realisere ytterligere gjennom prosjektet *Døgnåpne bibliotek i Spydeberg*.

Etter den inspirerende studieturen til Danmark startet prosjektet *Døgnåpne bibliotek* i Spydeberg. Spydeberg er en pendlerkommune. Det tar en drøy halvtime å reise til Oslo, der mange har sin arbeidsplass. Disse personene rekker ikke å bruke biblioteket innenfor vanlige åpningstider. Med dagens ressurser er det ikke rom for å utvide den bemannede åpningstiden.

Biblioteket er i dag åpent fra kl. 06 til kl. 22 hver dag, og bemannet 32 timer i uka. Åpningstiden er dermed utvidet med nesten 250 %. Aldersgrensen for å få tilgang utenom bemannet åpningstid er satt til 18 år, fordi det er da man blir rettslig og økonomisk ansvarlig for egne handlinger.

FYSISK TILRETTELEGGING

Forberedelsene startet med anbudsrunder for innkjøp av utstyr. Det ble kjøpt utlånstasjoner, alarmporter, høyttalere, og utstyr for kameraovervåking og adgangskontroll. De ansatte har kassert gamle bøker, hatt salg av bøker, og montert radiobrikker (RFID) i alt som skal lånes ut.

For at innbyggerne skal få lyst til å komme til biblioteket, må det oppleves som et trivelig sted å være.

Lokalene må være innbydende, godt skiltet, oversiktlige og selvinstruerende. Det må også være enkelt å finne fram når biblioteket er ubemannet. Det må være plass til utstillinger, og å vise forsider på noen av bøkene. Lokalet er langt og smalt, og lite egnet som bibliotek. Men vi har ominnredet, malt og tapetsert vegger og kjøpt noen nye møbler, slik at det nå framstår som et innbydende lokale.

IMPLEMENTERINGEN OG EFFEKTEN AV ENDRINGENE

Montering av radiobrikker tar tid, og alle skulle ha lånekort og pinkode. Opp-læring av brukerne har også vært viktig, men når alt dette først er blitt gjort, er systemet enkelt å betjene. Fjernlånsbøker kan nå også hentes utenfor vanlig åpningstid, og vi konverterer alle bøkene som ikke har RFID-brikker fra før.

Brukerne betjener seg selv i større grad enn tidligere, og den frigjorte tiden vil vi på vår side benytte til individuell veiledning, arrangementer og forskjellig utadrettet virksomhet.

Ordføreren i Spydeberg åpner Norges første selvbetjente hovedbibliotek

Det skal bli interessant å se om meråpent bibliotek fører til mer utlån og økte utlånstall. Erfaringer fra Danmark tilsier at det er realistisk å forvente en økning på ca.30% på disse parameterne. Det er lånere i lokalet både når vi kommer på jobb om morgenen og når vi går om kvelden, og mellom ti og femogtyve personer har vært innom i den ubetjente tiden i løpet av ett døgn. Studentene bruker lokalet som lesesal, mens andre bare ønsker å møtes på biblioteket.

Biblioteket har fått mye omtale i media etter at vi innførte meråpent bibliotek, både på radio, TV og i aviser. Andre bibliotek er også interessert i å høre om hva vi har gjort, og vi deler gjerne vår kunnskap og våre erfaringer.

De bibliotekansatte er svært fornøyde etter omleggingen, og brukerne våre synes de har fått et strålende tilbud.

Vi kan oppleve å få henvendelser fra hytteiere som har mistet lånekortet, og som ønsker å få et nytt straks, slik at adgangskortet er klart til neste hyttebesøk. Det er også moro med 87-åringen som betjener seg selv, og synes at det er strålende.

Det er i det hele tatt morsomt å være bibliotekar når brukerne er så fornøyde. Dette er et tiltak som har bidratt til å realisere vår visjon: «Vi åpner dørene for kunnskap og kultur».

Velkommen til Spydeberg bibliotek

Betjent åpningstid: mandag 10–15, tirsdag 12–18

onsdag 10–15, torsdag 10–15

Ubetjent åpningstid alle dager 06–22

I ubetjent åpningstid er det adgang til biblioteket med lånekort og pin-kode for alle registrerte lånere over 18 år. Hvis du mangler pinkode kan du ta kontakt i bibliotekets betjente åpningstid.

FAKTA

Prosjektets tittel: Døgnåpent bibliotek i Spydeberg

Prosjekteier: Spydeberg kommune

Kontaktperson: Leikny Wiersholm Egeland

Tidsperiode: 2013–2014

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr. 547 600

Mål: Økt bruk av biblioteket for nye brukergrupper i tillegg til de som allerede er aktive lånere. Presentere samlinger og tjenester på en fristende og selvforklarende måte. Tilby nærmest fullverdige bibliotek-tjenester i et selvbetjent bibliotek. Skape et bibliotekrom som fungerer like godt bemannet som ubemannet

Innsatsområde: Ny formidling

TJØME FOLKEBIBLIOTEK

Tjøme er mer enn sommer, sol og skjærgård. Med 5000 fastboende og 50 000 feriegjester er det et levende samfunn sommer som vinter. Bibliotekene i Vestfold har et felles slagord: «Mennesker møter muligheter». Dette ønsker vår kommune å omsette i praksis ved å tilby lånerne et mer åpent bibliotek. Vi ønsker at flest mulig skal kunne benytte seg av biblioteket og våre tjenester.

*«Mennesker
møter
muligheter»*

Vi har som mål å prøve ut nye metoder for formidling, øke bruken av og tilgjengeligheten til biblioteket, skaffe oss nye brukergrupper, og presentere våre tjenester på en innbydende og selvforklarende måte. Med fleksible åpningstider kan innbyggerne besøke biblioteket når de selv har anledning.

FLEKSIBLE OG FUNKSJONELLE BIBLIOTEKROM

Erfaringer fra Danmark viser at utformingen av biblioteklokalet er viktig når en vil utvikle selvbetjent åpningstid. Tjøme folkebibliotek har fått hjelp av den danske interiørarkitekten Mette Milling, som har kommet med tips og ideer. (Om Mette Milling, se s. 20) Formidling er viktig, også i ubemannede og selvbetjente bibliotek. Man må være bevisst, både på hvordan man presenterer innholdet i biblioteket, og hvordan man utformer biblioteklokalene.

ÅPNINGSTIDER

Tjøme folkebibliotek ligger i kommunehuset, og administrasjonen ønsker derfor ikke at biblioteket skal være tilgjengelig ut over kommunens vanlige åpningstider. Dette har med sikkerheten i hele bygget å gjøre. Men mange flere vil kunne benytte biblioteket ved å utvide tilgjengeligheten fra dagens 24 timer i uken til det dobbelte, slik vi planlegger nå.

TING TAR TID

Det er brukt mye tid på kassering av bøker, og resultatet er mer luft i hyllene og mer innbydende samlinger. Interiørarkitekt Mette Milling har gitt oss mange konkrete forslag til endringer i biblioteklokalene, i tillegg har en lokal snekker laget mange smarte innredningsløsninger. Bibliotekrommet er blitt lysere, mer oversiktlig og hyggeligere.

Tjøme folkebibliotek har en liten boksamling, oversiktlige forhold og lite tap av bøker. Vi tar ikke i bruk kameraovervåkning, men viser våre innbyggere tillit.

Endringene hos oss startet med en idé, litt galskap og systematisk arbeid. Det var viktig for oss å forankre prosjektet hos administrativ og politisk ledelse helt fra starten.

Målet har hele tiden vært klart: Et meråpent bibliotek er ikke et innsparings-tiltak men en forbedring av tjenestetilbudet.

VI GLEDER OSS TIL FORTSETTELSEN

Fortsatt er det en del som gjenstår før vi er i mål. Både bibliotektilbudet og det øvrige kulturtilbudet er under utvikling i Tjøme kommune. Det foreligger planer om utvikling av Tjøme kulturbibliotek, det vil si at biblioteket skal tillegges flere tjenester enn det vi har i dag. Å tenke selvbetjente løsninger er å tenke langsiktig og kreativt. Dette skal føre til et helhetlig bibliotek- og kulturtilbud for kommunens fastboende og feriegjester.

FAKTA

Prosjektets tittel: Nye Tjøme folkebibliotek

Prosjekteier: Tjøme folkebibliotek

Kontaktperson: Hilde Ditmansen

Tidsperiode: 2013–2014

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr. 300 000

Mål: Utforme og prøve ut nye former for formidling i betjent og selvbetjent åpningstid. Øke bruken av tilgjengeligheten av biblioteket, sikre nye brukergrupper og presentere tjenestene på en fristende og selvforklarende måte

Innsatsområde: Samarbeid, ny formidling

VEGÅRSHEI BIBLIOTEK

Målet med prosjektet var å gjøre bibliotekets samlinger og lokaler tilgjengelig for befolkningen i Vegårshei utenom ordinær åpningstid. Brukerne av biblioteket skal kunne komme og gå som de vil, stort sett hele døgnet.

Store deler av befolkningen på Vegårshei er pendlere og de har ikke mulighet til å komme innom biblioteket i ordinær åpningstid. Dette ønsket man å gjøre noe med, og biblioteket startet med å etablere driftssikre og enkle løsninger for selvbetjente utlån. Etter anbefaling fra Danmark, ble det montert RFID i alle bøker og andre media, og i januar 2014 var vi i gang med driften. I Spydeberg folkebibliotek hadde de erfaringer med anbudsprosesser, og vi har hatt stor glede av samarbeidet med dem. Utlån av fjernlånsbøker inngår nå også i den ubetjente åpningstiden. Vi gir bedre service samtidig som vi øker omløpshastigheten på bøker og andre media.

Biblioteklokalet i Vegårshei er svært lite, og mange liker å benytte seg av biblioteket når det ikke er så mange der, i den ubetjente tiden. Samtidig uttrykker flere brukere at de fortsatt vil benytte seg av den betjente åpningstiden, men nå har de selv valget. Det har ikke vært vanlig at folk måtte ha med seg

Ordfører Kjetil Torp erklærer et mer *tilgjengelig* bibliotek på Vegårshei for åpnet.

lånkort, men nå minner vi alle om å huske lånekortet, på facebook. Utenfor hoveddøra har vi montert strekkodeleser og pinkodetastatur. Det er mulig å skanne lånekortet fra mobilen og komme inn i bygningen på den måten. Vi ønsker å opprette egne eksponeringshyller for: «Våre gjester anbefaler» og «Bibliotekarens yndlingsbøker».

Vi har erfart at det er krevende å være prosjektleder samtidig som oppgavene som biblioteksjef skal utføres, og at det er viktig å gjøre et grundig forarbeid før en søker om prosjektmidler.

Åpningsfesten for meråpent bibliotek på Vegårshei fant sted den 20. mai 2014.

Åpningstider

Hver dag mellom 06.00 og 22.00

Betjent åpningstid:

Mandag 09.00 til 15.00

Tirsdag 13.00 til 19.00

Onsdag 13.00 til 16.00

Torsdag 13.00 til 19.00

FAKTA

Prosjektets tittel: Når vertinnen er gått hjem

Prosjekteier: Vegårshei kommune

Kontaktperson: Tove Sama

Tidsperiode: 2013

Prosjektstøtte fra Nasjonalbiblioteket: kr. 200 000

Mål: Når vertinnen er gått hjem – det selvbetjente hverdagsbiblioteket. Målet med prosjektet er å gjøre bibliotekets samlinger og rom tilgjengelig for Vegårsheis befolkning utenom ordinær åpningstid gjennom tilgang og formidling

Innsatsområde: Ny formidling

Bibliotekbyggeboom i norske kommuner?

Den 11. mars 2014 hadde Aftenposten et oppslag over fire sider under overskriften «Kulturhus-boom til nesten 14 milliarder». Bakgrunnen var at norske kommuner over en 15 års periode hadde bygget eller planlagt 61 kulturbygg for til sammen 13,5 milliarder kroner.

TEKST: SVEIN ARNE TINNESAND, NASJONALBIBLIOTEKET

Det som ikke kom fram i artikkelen var at bortimot halvparten av disse byggene også inneholdt bibliotek. Oversikten hadde heller ikke med nye profilerte bibliotekbygg som for eksempel Time som ble årets bibliotek 2013, Nesodden, som var nominert til den samme utmerkelsen eller Vennesla som har vunnet en rekke arkitekturpriser. Heller ikke det påbegynte hovedbiblioteket til Deichmann i Bjørvika ble nevnt i artikkelen.

Det foregår altså en storstilt bygging ute i kommunene, og interessen for biblioteket som bygg har vært stor i sektoren de siste årene. Det siste gjenspeiles blant annet i bøker og tidsskriftutgivelser som omtaler bibliotekene som bygg og tematiserer biblioteket som arena. I NAPLEs base over nye europeiske bibliotekbygg ligger Norge nå inne med flest nybygg sammen med Finland (se litteraturlisten). Bibliotekrommet og nye bibliotek har vært gjenstand for tema på møter og konferanser både i Norge og i utlandet. I 2012 hadde Nasjonalbibliotekets årlige biblioteklederkonferanse tittel og tema «sted, rom og ledelse».

Drammensbiblioteket

I den enkelte kommune er begrunnelsen for bygging av kulturhus og bibliotek ulik. Det er likevel noen trekk som går igjen fra kommune til kommune, for eksempel stedsutvikling. Gjennomslaget hos norske planleggere og kulturpolitikere for ideen om å etablere kulturbygg for å heve et steds attraktivitet, kom i forlengelsen av byggingen av Guggenheim-museet i den spanske byen Bilbao i 1997. Bilbaoeffekten kaltes den virkningen som dette bygget gav byen. Fra å være en industriby i forfall reiste Bilbao seg som et nytt attraktivt sted som tiltrakk seg både turister og kreative mennesker, noe som igjen skapte ny energi og utvikling av byen. Ideen om Bilbaoeffekten, som ble fulgt opp av professor Richard Florida fra USA i hans teorier om «den kreative klassen» og effekten den har på steders utvikling, har skapt fornyet interesse for byutvikling og verdiskaping. Drammens satsing på byutvikling, kultur og kunnskap brukes som et eksempel på vellykket bruk av disse ideene.

I norsk kontekst blir disse ideene kombinert med en mer tradisjonell norsk kulturpolitikk der satsing på felles kulturlokaler har en lang tradisjon. I

den norske kulturpolitikken har satsing på samfunnshusene (ungdomshus, Folkets Hus og lignende) utgjort hovedtyngden av lokale kulturarenaer, i tillegg til de mer spesialiserte kulturhusene, inkludert idrettshaller og skolelokaler som er viktige kommunale arenaer for kultur. Svært mange lokale folkebibliotek ligger i tilknytning til denne typen lokaler.

Nye bibliotekbygg er ikke bare resultat av de kravene som stilles til bedre bibliotekfasiliteter. De siste årene har det også skjedd en endring i oppfatningen av hvilken rolle bibliotekene skal ha i samfunnet.

BIBLIOTEKENE SOM MØTEPLASSER

I 2005 gav ABM-utvikling ut en redigert utgave av Hilde Ljørdals diplomoppgave «Folkebiblioteket som offentlig møteplass i en digital tid». Utgivelsen var begrunnet med at dette var et tema som det ikke var skrevet så mye om i den bibliotekfaglige litteraturen, og dette skriftet bidro til at begrepet møteplass ble en del av den offentlige samtalen om bibliotek. Gjennomslaget for begrepet møteplass kom gjennom utredningen som fikk tittelen «Bibliotekreform 2014», og som ble utarbeidet av ABM-utvikling på vegne av kulturdepartementet i 2006. Her heter det bl.a. «*Folkebibliotekene må framstå som attraktive møteplasser i lokalsamfunnet, tilgjengelige for alle. Utviklingen av møteplassfunksjonen må skje i samhandling med innbyggerne, næringslivet, frivillige organisasjoner og kommunen selv. Utdanningsbibliotekene som møteplass må få en mer sentral rolle som støttefunksjon i innovasjons- og forskningsvirksomhet, i tillegg til å være en arena for samhandling og læring.*»

Forskningsprosjektet «PLACE», som ble gjennomført i perioden 2007 til 2012, ga mer innhold til dette begrepet. PLACE er en forkortelse for Public Libraries – Arenas for Citizenship. PLACE var et samarbeidsprosjekt med deltakere fra HiO, Universitetet i Tromsø og Arkitekt- og designhøgskolen i Oslo. I Bok og Bibliotek nr. 3-2010 presenterer Ragnar Audunson prosjektets oppdrag på denne måten: «*Hvordan kan bibliotekene bli møteplasser i lokalsamfunnet? Det er bibliotekarere, politikere og forskere opptatt av- og det er temaet vi forsker på i PLACE-prosjektet.*»

Ikke minst ble begrepet møteplass endelig tatt i bruk i håndfast politisk form som tittel på bibliotekmeldingen som regjeringen la fram våren 2009. Den het «*Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid*». I kapittel 11.3 «*Biblioteket som møtestad og sosial arena*» omtales bibliotekets rolle på denne måten:

Møteplassomgrepet har ulike aspekt og er komplekst, men det ligg implisitt i formålsparagrafen (§ 1) i biblioteklova at biblioteket skal vere «ein stad for alle som bur i landet». Bibliotek som institusjon er kjenneteikna ved å vere ein slik arena for lågintensive møte. Biblioteka er også arena for høgintensive møte der biblioteka inviterer til arrangement for ulike målgrupper. (...) Folkebiblioteka som offentlege møteplassar inneber at innbyggjarane oppsøker, brukar og investerer i dei som «sine eigne stader». Nettopp denne forankringa, og eigedomstilhøvet til biblioteka, står sterkt i Noreg. Forsking viser at heile 94 prosent av innbyggjarane i Noreg meiner at det er ein demokratisk rett å ha bibliotek i kommunen sin.

LOVENDRING

Det var bibliotekmeldingen som dannet grunnlaget for at det i 2012 ble fremmet forslag til endringer i Lov om folkebibliotek. Det var et ønske om at loven skulle fange opp at bibliotekene hadde et samfunnsoppdrag ut over det å låne ut bøker. Som departementet skrev i sitt høringsforslag om endringen av formålsparagrafen: *Departementet mener at formålsbestemmelsen bør justeres, slik at den også reflekterer bibliotekenes formidlingsansvar og møteplassfunksjon. Bestemmelsen bør holdes teknologinøytral for å gjøre det klart at informasjon og kultur i alle formater skal være del av bibliotek tjenestene.*

Dette høringsutkastet ble tatt godt i mot ute blant bibliotekfolk og andre som leste forslaget. Blant annet understreket både Norsk bibliotekforening og Bibliotekarforbundet ved høringen og ved andre anledninger at de ønsket den nye formålsparagrafen velkommen.

I lovproposisjonen blir høringsinnspillene oppsummert på denne måten:

«Det er konsensus i høringen om at departementets forslag dekker de funksjoner og bibliotek tjenester som det kan forventes ved et folkebibliotek. Noen høringsinstanser foreslo at det i lovteksten burde understrekes at bibliotekene er uavhengige arenaer for offentlig samtale og debatt. Departementet slutter seg til at bibliotekenes uavhengighet er viktig for å fylle funksjonen som en demokratisk arena, som skal være tilgjengelig for alle. Dette aspektet ved folkebibliotekenes funksjon bidrar til å oppfylle retten til ytringsfrihet, blant annet nedfelt i Grunnloven § 100, som pålegger staten å legge til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale. Det bør være klart at ingen skal kunne legge føringer på aktiviteter ved et folkebibliotek, eller innholdet i et folkebiblioteks programmering. Et folkebibliotek skal være et

sted for alle kommunens innbyggere, uavhengig av politisk ståsted, religion og sosial bakgrunn. Formuleringen er knyttet til bibliotekene som uavhengig arena og det er ikke meningen at bestemmelsen skal begrense kommunenes arbeidsgiverrettigheter. På denne bakgrunn foreslår departementet at formålsparagrafen endres slik det er foreslått i høringsnotatet, og at det presiseres at folkebibliotekene skal være uavhengige arenaer for offentlig samtale og debatt.»

Noe stortingspolitikkerne i Familie- og kulturkomiteen sluttet seg til i sin innstilling: «Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener de foreslåtte endringer av formålsparagrafen tydeliggjør de funksjoner og rammer som tilligger bibliotekene i den enkelte kommune. Flertallet slutter seg også til ønsket om å understreke bibliotekenes uavhengige rolle som arena for kunnskapsformidling. Flertallet slutter seg således til det fremlagte forslag til ny formålsparagraf.»

Endringene i loven tok opp i seg at folkebibliotek over hele landet i en årrekke har drevet med både aktiv formidling, litteraturarrangement og lokale debatter og på andre måter vært noe langt mer enn en utlånsstasjon for bøker.

FINANSIERING AV BIBLIOTEKBYGG

Norske kommuner bygger bibliotek som aldri før. I debatten om bibliotekene har det flere ganger blitt reist spørsmål om hvilke statlige midler som finnes til denne typen bygg. I forbindelse med statsbudsjettet for 2000 ble ordningene for finansiering av bibliotekbygg og bokbuss, som ble forvaltet av Statens bibliotektilsyn, fjernet. Den ene ordningen gav kommunene 550 000 kr. i tilskudd til nybygg eller ombygging av biblioteklokaler. Den andre var en tilskuddsordning for kjøp av bokbuss i såkalte distriktsutbyggingskommuner.

I Kulturmeldinga 2002–2003 ble det lansert en «*Ny, desentralisert ordning for tilskot til kulturhus*». I meldinga ble det sagt at: «*Fylkeskommunane bør stillast nokså fritt i bruken av desse midlane, dvs. at dei statlege føringane vert avgrensa til eit sett av premissar som skal gå fram av det årlege brevet der midlane vert stilte til rådvelde. Midlane bør kunna nyttast både til nybygg og ombygging eller modernisering, men ikkje til ordinært vedlikehald eller drift. Tilskot til bibliotekbussar kan inngå i ordninga. Eit anna vilkår bør vera at tilskotet frå spelemidlane ikkje skal utgjera meir enn tredjedelen av den samla finansieringa av det aktuelle tiltaket.*»

I 2010 skjedde det på nytt en omlegging av ordningen. Denne omleggingen er bl.a. omtalt i Bibliotekmeldinga: «*Departementet viser elles til at forvaltninga av spelemidlane til kulturbygg skal endrast. Frå 2010 vil fylkeskommunane ha hand om alle spelemidlane som skal gå til regionale møteplassar og formidlingsarenaer for kultur. Fylkeskommunane kan velje å bruke av desse midlane til investeringar både i bibliotekbygg og bokbuss. Departementet vil utarbeide nye retningslinjer for bruken av midlane.*»

Samme høst kom det nye retningslinjer fra departementet: «*Tilskuddene skal bidra til egnede lokaler, bygninger og utearenaer som gir rom for ulik kulturell virksomhet. Tilskudd kan gis til kulturhus, flerbrukslokaler eller spesiallokaler for kunst og kultur, som bibliotek, bygg for museum eller andre kulturverntiltak, scenekunstlokaler, konsertsal eller formidlingslokaler for billedkunst. Midlene kan benyttes til nybygg, ombygging og modernisering av kulturbygning, men ikke til vedlikehold eller drift.*»

Det er den enkelte fylkeskommune som selv bestemmer om bibliotekene skal være en del av ordningen eller ikke.

Vi kan altså langt på vei slå fast at det, på tross av svakheter i finansieringsordningene, og i en tid der bibliotektenester og innhold blir mer og mer digitalt tilgjengelig, satses på menneskelig aktivitet og nye bygg rundt omkring i det ganske land. Kommunepolitikere i norske kommuner ønsker seg et sted – et sted der folk kan samles for aktiviteter, hendelser og opplevelser.

Tromsø bibliotek

LITTERATUR:

Offentlige:

Bibliotekreform 2014 – Norgesbiblioteket : nettverk for kunnskap og kultur. Oslo :

ABM-utvikling2006

http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2013090524005

St.meld. nr. 23 (2008-2009) Bibliotek Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid

http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/dok/regpubl/stmeld/2008-2009/stmeld-nr-23-2008-2009-.html?regj_oss=1&id=555516

Høring – endringer i lov om folkebibliotek

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/dok/hoeringer/hoeringsdok/2012/horing---endringer-i-lov-om-folkebibliot.html?id=675015>

NAPLE (National Authorities on public Libraries in Europe) Bibliotekbygg

Librarybuildings.info

<http://www.librarybuildings.info/>

Prop. 135 L (2012–2013) Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak) Endringer i lov om folkebibliotek

<http://www.regjeringen.no/nn/dep/kud/dokument/proposisjonar-og-meldingar/prop/2012-2013/prop-135-l-20122013.html?id=724286>

Innstilling fra Familie- og kulturkomiteen om endringer i lov om folkebibliotek – Innst. 467

L (2012–2013) <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/>

[Innstillinger/Stortinget/2012-2013/inns-201213-467/](https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2012-2013/inns-201213-467/)

PLACE-prosjektet

<https://www.cristin.no/as/WebObjects/cristin.woa/wa/presentasjonVis?pres=288092&type=PROSJEKT>

Bøker:

Biblioteket i byudviklingen : opplevelse, kreativitet og innovasjon, Hvenegaard Rasmussen, Casper. København : Danmarks Biblioteksforening, 2011

Biblioteket i tid og rum : arkitektur, indretning og formidling, Dahlkild, Nan. [København] : Danmarks Biblioteksforening, 2011

Det leservennlige biblioteket, Van Riel, Rachel. Oslo : Nasjonalbiblioteket, 2011

http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_pliktavlevering_13268

Folkebiblioteket som offentlig møteplass i en digital tid, Hilde Ljødal. Oslo: ABM-utvikling 2005 http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2011091908049

Tidsskrifter:

Arkitektnytt 01/2014: Det nye biblioteket – fra boklager til aktivitetshus

Det viktige bibliotekrommet – et temahefte om bibliotekdesign. Bilag til Bok og bibliotek nr.6 – 2012

Scandinavian Library Quarterly No 2. 2013: Theme Library space <http://slq.nu/?cover=volume-46-no-2-2013>

Lørenskog bibliotek

Database over bibliotekbygg i Europa

Trenger du inspirasjon til utforming av et nytt bibliotek, eller til innredning av biblioteklokaler? Eller ønsker du å følge utviklingen på dette området i Europa? La deg inspirere av bibliotekbygg i Europa via databasen Librarybuildings.info i regi av NAPLE (National Authorities on public Libraries in Europe).

TEKST: HILDE LJØDAL, NASJONALBIBLIOTEKET

Bibliotekene er under endring, i takt med nye brukerbehov og samfunnsutviklingen generelt. Samlingene og bokhyllene er ikke like sentrale som før. I stedet vektlegges bibliotekene som møtested for kunnskap, kultur, debatt og formidling. Det stilles krav til at innholdet presenteres og fremheves på nye måter, og gjøres levende og innbydende ved hjelp av innredning og arkitektur.

Bibliotekene har også fått en mer aktiv rolle i steds- og byutvikling, og flere bibliotek er blitt foregangseksempler på god, nyskapende arkitektur- og design. NAPLE besluttet at de ville opprette en europeisk database som skulle presentere de beste og nyeste bibliotekbyggene i Europa.

NAPLE Forum er et uformelt nettverk som skal fremme interessene til de nasjonale, offentlige bibliotekmyndighetene i Europa. Det ble stiftet 4. oktober 2002.

NAPLE har inngått en avtale med biblioteket ved den Kongelige skole for bibliotek- og informasjonsvitenskap i København (IVA,) slik at de nå er vertskap for databasen. Biblioteket har utviklet designet for databasen og hovedredaktør er Karen Margrethe Ørnstrup. I Norge er det Nasjonalbiblioteket ved Sekretariat for bibliotekutvikling som har redaktøransvaret og kontakter aktuelle bibliotek og inviterer disse til å levere omtaler. Fotografier av bibliotekene er en vesentlig del av bidragene, og aktuelle arkitekter og interiørarkitekter er også nevnt. Prosjektet støttes med midler fra Nordisk ministerråd.

I utgangspunktet var det bare folkebibliotek som skulle presenteres, men etter hvert er det åpnet opp for at fag- og forskningsbibliotek også representeres i basen. Basen består i dag av 83 bibliotek fra 17 land i Europa.

Medlemskap i NAPLE Forum er åpent for alle nasjonale folkebibliotekmyndigheter.

MÅL FOR FORUMET:

- å informere om den nåværende status når det gjelder offentlige bibliotek i Europa
- å inspirere til videre nasjonal utvikling av bibliotek tjenester
- å identifisere områder egnet for samarbeid i Europa
- å identifisere temaer og områder for gjensidig forskning
- å støtte helhetlig europeisk bibliotek politikkutvikling

LIBRARYBUILDINGS.INFO:

<http://www.librarybuildings.info/>

Norsk redaktør Hilde Ljødal, Nasjonalbiblioteket

e-post: hilde.ljodal@nb.no

Molde bibliotek, Plassen.

Fotograf Adam Mørk, BS. Eurobib.

Bibliotekene som arbeider

Bibliotekene

3-2014